

1999

645
1999

მადრი

ნომერშია:

**ჟველახე დიდმა სავ-
რთხემე კარი შემოგვ-
ილო**

4 გვ.

**მომგვაზრდა გრჟვილა
უტიკატაპი, ვეკათ სამა-
მულო ნანარმს!**

6 გვ.

**გავშვს იწუნებან, მე არ
გზავსო**

14 გვ.

**არამტიკუში მუოგლეპი-
სათვის: როცა გავშვები
ჩხუბოგან**

13 გვ.

**სიხარულით გემოცლებული
სურათები ქველი აღგომიან**

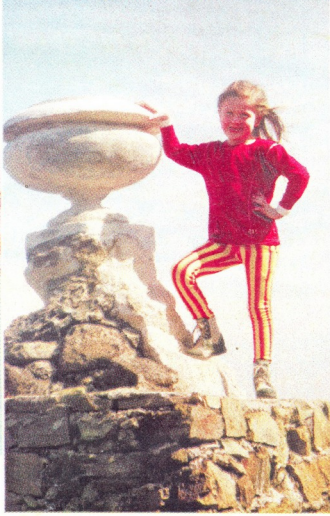
16-17 გვ.

**მალალი მოღის
გრანდეები**

22 გვ.

**ქალთა პრობლემებს
ისევ ქალები წყვეტენ**

23 გვ.

დღორე „აღმოსავლან დამალსკა“

მედიცინა ცხოვრების ენციკლოპედიააოცმ...
ბოზენ. ვინ, თუ არა ექიმი, ხედავს დაბადებას,
ცხოვრებას და სიკვდილს, ჯანმრთელობას და
აუადმყოფობას, ტკივილს, ტანჯვასა და სიხ-
რულს, ადამიანის სულის მთელ სიღიადესა და
ამა სოფლის არარობას, და ყოველივე ამას -
სხვადასხვა ფორმებსა და სხვადასხვა გამოვი-
ნებებში. ანე რომ, მედიცინა ბევრ საკითხში ადა-
მინიანთმოდნეობა ვახლავთ. ამიტომაც საჭი-
როდ მივიჩნითე ვერ ადამიანის ნარმომობის,
მისი ბუნებისა და დანიშნულების შესახებ ვისა-
უბროთ.

მარჯაველი და მარჯონელი

ამქვეყნიურ ქმნილებათავან მხოლოდ ერთს - ადამიანს
აქეს უხარო ღმერთის განჭვრეტისა (შემეცნებისა, მიღებ-
სა), რადგან მხოლოდ მასთან ლაპარაკობს იგი, ერთს, ოდენ

ადამიანს უსმენს და მხოლოდ მას ერთს ევლინება, რად-
გან კაცთმოყვარეა და სადაც არ უნდა იყოს ადამიანი,
ღმერთი ყოვლთვის მის გვერდიტათა.
მან, რომელიც უამისოდაც არ საჭიროება არავითარ
სიკეთეს, ადამიანისათვის შემქმნა ცაც - ვარსკვლავებითა
და მნათობებით შემკული, ადამიანისთვის განაშაზდა
აგრეთევე ეს დედამიანაც, დაბადა ბუნებრივი მოვლებში
და ყოველივე ამის მემკვიდრეობით მომადლა ადამიანს ყო-
ველგვარი სიკეთე.
ღმერთმა განაშაზდა და შეამყო სამეფოეო, რათა სულ
ბოლოს - შეეცნო დღეს მეფე-ადამიანი მოსულიყო. მას
საგანგებო ფუნქცია დევიცია: ადამიანის „შემოყვების“
გარეშე სამყაროში ღვთაებრივი სხივი მინაზე დაუნახავი
დარჩებოდა, სიტყვა - დაუშინებელი, სიკეთე - განუც-
დელი“... ადამიანმა დააკავშირა ხილული და უხილავი
სამყარო, რამეთუ იგია ის არსება, რომელიცე ერთადა
მოცემული ირი ბუნება - სხეულეებრივი და სულიერი.
ადამიანის ორბუნებრივების გაუთვალისწინებლად წარ-

აზსაზეთი - ჩვენი სატიკიპარი

ღვთისმობობალო, გვავოჩინე!

ყოველ საღამოს თბილისში, ბოვან ხმელნიცის
48 ნომერში, სადაც ღვთისმობობა ზეპისა და შვილი
გულბა ცხოვრობენ, ღვთისმობობის ზეპის წინ სან-
თელი მთებდა; საერთო საცხოვრებლის ოქ ერთ ოთახ-
ში წელა მუჯის ავა. ღვთისმობობის სულე ალი და ბა-
გვეტი წერებულბენ სასუბობა - ღმერთი, ვაჟავენი-
რ, ღმერთი, ვაჟავენი...
...ეს მოხდა 93-ის 22 სექტემბერს. სოხუმეო მარ-
ნის ტაბატაქე თბილისისან სოხუმეო წარწინდა
გულბოტეში ღვთისმობობის მუთო ნაბოლრა შუ-
ლის ირინას გამოსაქვანად. იმ თვის ბოლო კვირა
აგირინის კვირა იყო. სოხუმეო დეიცა. დარწილდა სას-
ხლის ავრო. საკეთიან სახლებთან ავირბოდა წვა-
ლებითა და ტარჯითი გამოდილბენ აუბახუთოდან.
მას შობის არ იყო მარნისა. პატარა არინა კოსთიკო-
ში ადამიანისა და ზეპისა გადმოსუ ზაქეს თბილისში.
და მას შემდეგ ქალბატონი ოხილდა ფოიხაქე
ებებს შვილის. დებუბა - ყველა ტკავლის კაღალებმა
და ლალოშე მალულად დღელოლი ცრებლბო. შუი-
თიანი ძილ-ღვიძილდა და მწარე ფიქრებით ადღადა.
დღეებმა - არსებობისათვის, ოთხი შვილიშვილის გე-
მოსკება-ნაქება-დახერხისათვის. შვილიშვილებმა
შრომა. ღინა, ღინა, ჩარია და არინა. უფროსი ვაჟი-
რმა მათი ცრებლების გზაზე დღმა პირველი ტკავი-
ლი და პირველი დიდი განცდაა. პატარა არინამ კი

მხოლოდ ახლა გაიცნობოზრა და გაიცნობო
იტიანა:
... დღეს... მე რაბოტი არა მეყვს დღდა... კი მავ-
რამ სიღ არის ჩქის დღეოეო?
და ეტებს ქალბატონი ოხილდა კალიშოვლის.
ხმა მოივდა - გულბოტეში თეიმურაზისა კა-
ტასტროფისა. გულბოტეში კალიშოვლისა.
მავრამ არავინ ივის -
მარინა იყო ავი სხვა უფლებრი დღდა უდი-
ლბა იმედმა შეწყველა. როცა მესაბუღდა აჯ-
ნობა - ოქტომბერში მარინა სვანეთის გზაზე
მარტო მიმავალი ენაზე და დაეღადაარაკო მავ-
რამ ეს იყო წუთიანი შეხვედრა გულბოტის გზა-
ზე თავი-თავისა დაჭირებოტი მიმავალი ონი გა-
ლისა. და მას შემდეგ მარინას კალი გაქრა. დე-
და ამ ფუნზე დაიბედა ყველა. სამართალდებე
ორგანობისაც მიმართა და წითელ ჯვარსაც.
მავრამ შვილი არ ჩანს. არც არავილი მისის მას-
ზე. იქნენ ნაიღობისმალელებმა მიმინაშობის რა-
მე - გავლენა დღდას ითებება და განაპურებუ-
ლი სახელის მქონეი ეახლა.
... თეიმურაზისა არ დაღუპული იქნენ
შვილი. ჭაითურისა და ზესტალოთის მდამობეში
ეტიებოლი. - თქვე ერინო.
... თქვენს კალიშოვლის თავმა უმტყუნა, უფო-

მოუდგენელი გაგიჟო რაობა, არის და დასაბამი ავადმყოფობისა, სიკვდილისა და სიცოცხლისა, სულიერი და ხორციელი ჯანმრთელობისა.

ადამიან მშვენიერია თავისი ორივე ბუნებით. მას სხეულიცა და სულიც უფლისაგან აქვს ნაბიჭები და ამიტომ ორივე უნდა გაუფრთხილდეს: დასრულებული იმერის უნდა შევედროს, რომ განკურნოს და მიმართოს მკურნალს, რადგან ისიც უფალმა შექმნა, რადგან „მკურნალობა უზუნაესისაგან არის და ნიჭიც შეუფლისაგან ეძლევა“, - ეკითხებით ნმდა ნერილის იმ ნიშნში, რომელსაც „სიბრნენ ზირაქისა“ ჰქვია.

ყოველგვარი სხეული თავისთავად, ბუნებით, უმოძრაო და მოძრაობას მას მხოლოდ სული ანიჭებს: მცენარეებს - უგრანობო მაცოცხლებელი ძალა, ფიზიკური სიცოცხლე აქვს მიცემული, რაც მათ გახასხავებს უსული, მკვდარი სახეებისაგან; ცხოველებს - ამათთან ერთად სამშვენიველი, ხორციელი სიცოცხლე, ხოლო ადამიანს და მხოლოდ ადამიანს - კიდევ უკვადვი გონიერი სული.

სხეული, გვაში ანუ ხორცი გაგეგანი მატერიალური ვარსია ადამიანისა, სული - მშემცემების უნარის მქონე უმაღლესი ღვთაებრივი ნაწყისია, ხოლო სამშვენიველი სხეულის მაცოცხლებელია; იგია შუამავალი, მაკავშირებელი სხეულისა სულითან.

ადამიანის ბუნების სულიერი მხარე იყოფა სულად და სამშვენიველად არა ორი სხვადასხვა ნაწილის ან ბუნების მნიშვნელობით, არამედ მხოლოდ როგორც სულიერი ბუნების ორი გამოვლინება, სულიერი ცხოველების ორი მხარე: არმადე, საქმე გვაქვს ადამიანის ბუნების არსების დაყოფასთან სამ ნაწილად: სულად, სამშვენიველად და სხეულად, ანუ ადამიანის სამანალიაობასთან, რასაც სხვაგვარად ტერმინოზია ეწოდება. ამგვარ დაყოფას ჩვენ გვხვებით მარ მარტო ქრისტიანულ ანთროპოლოგიაში, არამედ ფილოსოფიაშიც. კერძოდ, პლატონთან, პლოტინთან, ნეოპლატონიზმის სხვა წარმომადგენლებთან, სტოელებისთან...

სამშვენიველი ნამმართველია სხეულში, ორგანიზმში

მიმდინარე სსიცოცხლო პროცესებისა ნერვული სისტემის მქონებით. სული კი მოაზროვნე, ნატვრით, გმრნობს ბიარე, დემტრის მშემცემელია; სამშვენიველი სულიერი ბუნებაში უმადლესია და მოიცავს შერქმენებელს და იმპულსებს, რითაც ადამიანი უსული ბუნებისაგან და მცენარეთან განსხვავდება, მაგრამ ჯერ კიდევ არაა ამაღლებული უფრო ცხოველებზე.

სული კი უმაღლესია. იგი მოიცავს გონს, სიტყვას, აზრს, ნებას, გრძნობას. იგი გრძნობს, განსჯის, როგორც გონიერი არსება, ახსოვს, სურს ან არ სურს, ირჩევს ან არ ირჩევს, უყვარს ან სასუს, ნატვრობს და შვიმეცნებს. ამავე დროს ის ხედავს, ცნობს, ყნოსავს, გემოს უგებს, აზროვნებს, იცის, საუბრობს. სული ხილულ ანუ გმრნობად სამყაროში სხეულის საშუალებით ვინდევს, რომელიც მთლიანად განუწილი და რომელიცაც „საშერქმენველად, შერქმენველად, აღურუნენველადა მნიშვთებულად“.

კავშირი სხეულსა და სულს შორის საიდუმლოებრივია. სული თანაურნობს სხეულს, სხეული კი სულს - არა. ის, რაც მტკიცებელია ადამიანის სულიანობის, მტკიცებელი რიგია სხეულისათვის, ამავენადა, ერთია ჯანმრთელობა სხეულისა და სულს ჯანმრთელობა სულისა.

ასეთი წინააღმდეგობა სულსა და სხეულს შორის ადამის ცოცხტი დაცემით გაჩნდა. ეს იყო დასაბამი ავადმყოფობისა და სიკვდილისაც.

გავისენით ერთი ძველი სატეტენია - შვიცან თავი შენი და დღევანდელი ჩვენი საუბრებიც იმით დავკავშირდით, რომ გავიხზოთ და გავითავისოთ ადამიანის ორბუნებოვნება ანუ ის, რომ ჩვენ ვართ არა მარტო სხეული, არამედ სულიც. გაგივით, თუ რა არის ჩვენი სხეული, ანუ ის, რომ სხეული ხორნადა და წარმავალი, ხანმოკლე სიცოცხლის მქონე, ხოლო სული - უკვადვი და ეს უკვადვი სული იმისათვის შეერქვა წარმავალ სხეულს, რომ ამ გზით გამოიწიოს, როგორც ოქრო ვეცხლად და უკეთესი შეიქმნას, ამაღლდეს და თავის გამეორქმედს - უფალ ღმერთს შეუერთდეს.

შახტან ახალაკი

ნო, არის და საავადმყოფოებში უნდა ნახოთ... - ურნია მკორძი.

იმელის ნაქრეკალია ისევ გალიდია დღის გულში. იმერული აუი მარინა და იქნებ ოღლში შინაგანა ხმამ ქვეშენულად მამაპაის კუთხისკენ წაიქვანა. ნადრეკლე თავის ტკიული და წუნვა აწუნება ზოგჯერ და იქნეს სადაღა საავადმყოფოს პალატაში უფრო და კვლავაგან უტრისი წუნს. იქნეს ცნობარეზადაკარკული ქეჩაქეჩა დაღის საქართველოს რაიონში.

ო, ამელის პატარა სხივი, ნუ წაქრები და სასოებას ნუ გადარეკვებ დედას! კვილო დამაინებო, იქნეს საღო შეუქმნაზნო. იქნეს რამე გაგივროთი, იქნეს დღის მერე მოქაქვით ურადლუკა გულად დაიკა ქალს... დედა ცხობს შუღლს! თანი შივილი ანებს დედაცოხს... ნესისსიერე მდგომარეობაში მყოფი შვილი უქარდასკალია დღისსოფლში... ნესისსიერე მდგომარეობაში მყოფი დედა იმედ და ნუქვია საპუქვებისათვის.

და ვივრე დედაგოგლის ის ბუნებრივი დღე პოქინისა და შეხვედრის, ხმდენიციკის 48 ლმ-მეშისა, კაკშინაპოქინის საერთო საცხოვრებლის ერთი თაბაში უკვლად სადაღის ღვთისშობლის ზატე ადრეგუნს შუღლსა და დღისა. ხილი პატარა ირანა იმინებს სიტყვებით: „ბე-ბე, ნამოხტე გულში მავრად, ვთომო ჩემს დედოქო ხარ!“

ამერი თოლუა

„გულიან კაცს ვუღიბ რომ მისცა“

ამ სათაურით ჩვენს ჟურნალში (№3-4 99წ.) მარტოფილის ბაგუთია სახლის წარმადეობაზე ვერძობთ. ბაგუთია სახლს ანადევილად არ აწყენდა გულიანი და ფულიანი ვაჭრს დახმარება.

„გულიანად სიკეთის გაკეთებაც ღირს ბერძნება.“

და მაინც...
ფული თუ გული. რომელი უფრო სჭირდება სიკეთეს?

ფული უგულოდ გზას ვერ იკვლევს. გული კი მაინც ფართობს, რადგან ცდილობს - ვგრძობთ იმ წერტილს.

სამდინეროდ, ნერილი არ დარჩენილა „ხამად მიაღადებლისა უღანისის შინა“. კეთილად ადამიანებმა ბუფთან ახლოს მოიტანეს მარტყოფის ბაგუთია სახლის რომილემები და აი, ვე: ვაგვიმეილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სამკურნალო-დიაგნოსტიკური ცენტრის (ყოფილი სამკურნალო-თარბანტის) ექიმის ელვა ზამბიძის თაოსნობით მარტყოფი ბაგუთი თბილისში ჩამოიყვანეს და სერიოზული გა-

მოკვლევა ჩატარეს, მკურნალობა დაუნიშნეს. ნამდები მისცეს, უმსაპინძელი თბილისის ღირსსანონიმობი დათავი-თიერებინეს, შუმეცე კი კარგი ნობათით ესტუმრნენ ბაგუთებს, ჩატარეს საწოდებელი, ლიგინის თეთრფლას კომპლექტები, პირსახოცები, ნივთები.

დღი გულისმეორება გამოიჩინეს ორგანიზაცია ამბერჯიკაცისის ქალთა დაილოგის“ საქართველოს კომიტეტის ქალბატონებსა მარინა ვანამეძე, თამარ ვაჟაშვი, თეთრ ასტფიროვად და სხვებმა, რომლებიც ჯერ რედაქციაში გვეწვივნენ, დაახუსტეს, რა უფრო ესაჭიროვოდათ ბაგუთებს და შემდეგ ხელმძღვანელებშიც ესტუმრნენ მათ, სარცვის ფხენილიე, კილის პასტა, საპირი, თეთრფლასი და სხვა საჭირო ნივთები ჩატარეს. გაახარებულ ბაგუთებს და მათი აღმზრდებლები.

ჩვენ მადლობას ვუხდით კეთილ ქალბატონებს ჟურნალში დაბეჭდვით მასალის და ბაგუთია პრობლემების გულთან მიტანასათვის და შემეგვი თანამშრომლობის იმედსაც ვიტოვებთ.

ყველაზე დიდმა საუროსხმა კარი შემოვლილ

საზღვგადეთმამ, ბნთლოც ციუოლდუ მილიონ ლანს იხდის სიგაბრეის მესაბენად, თითო ლანტე აბ გაილთ თაჲისიუ მთმალოს გადასაბრუნად

ნარკომანიის პრობლემებზე საუბრისას ჩვენი ყურადღება კონცენტრირებულია ხოლმე წამალთდამოკიდებულების მქონე ადამიანებისა და მათი ოჯახების ტრაგედიაზე, ნარკოტიკებთან დაკავშირებულ ძალმომირობასა და ბოროტმოქმედებაზე.

მაგრამ ამ პრობლემას სხვა მნიშვნელოვანი ასპექტიც გააჩნია: ნარკომანია მიკრობია, რომელიც მთელი საზოგადოების მიძიდვს დასწვავდება მეტყველებს. მხოლოდ არაჯანსაღი, მანკიერი საზოგადოების ნიაბში იბედვება და მრავალდებიან ნარკოტიკების მწარმოებლები, გამსაღებლები და მომხმარებლები. საზოგადოების მანკიერება ნარნოდევნს მნიშვნელოვან ფაქტორს, რომელიც არაფექტურად აქცევს სახელმწიფოს საპარტობრივი და ძალიერის სტრუქტურების მიერ ნარკომანიის წინააღმდეგ წარმოებული ბრძოლას. ვერც პოლიციელთა თავჯანბრება, ვერც მედიკოსთა მცდელობა დიდად ვერ შეცვლის მდგომარეობას, თუკი არ შეიცვალა ნარკომანიისდმი საზოგადოებრიობის დამოკიდებულება.

ჩვენი დამკვიდრებული საზოგადოებრივი დამოკიდებულება რომ არაჯანსაღი და შესაცვლელია, ამაზე ნარკომანიის გავრცელების მასშტაბებიც მეტყველებს (ფოციკალური მონაცემებით, დღეს აღრიცხვაზე იყოფება 10500 ნარკომანი და მომხმარებელი, თუმცა უფრო სწორნი მივიჩნით თუ ამ ციფრს გაჯანჯვლებთ 10-ზე ან 15-ზე). ჩვენს მიერ ჩატარებული სოციკალური გამოკითხები (400 რესპონდენტი) ნარკომანიით დაავადებულითა შორის საზოგადოებრიობის დამოკიდებულება მკვეთრად აღიარებულია. ერთნი ახვადებენ უკუერეს გაბოროტებას, ზოგნი და სიძულვილს, მეორენი კი სრულ მიმტვევლობასა და სიბრაველს. პირველათვის ნარკომანია გამოსწორებულ ბოროტმოქმედია და უსაკერეს სასჯელს იმსახურებს, მეორენი კი მის საცოდოდ მსხვერპლად ითვლიან, რომელსაც „ფულიერ-საზოგადოებამ“ კარგად ვერ მოუარა, ვერ აღზარდა და „ამბიკონ-სახელმწიფომ“ ვერ დაასაბნა, ნარკომანიისაგან ვერ დაიცივა ან ვერ უშკურნალა; მაგრამ ნარკოტიკების გამსაღებელთა სასტიკად დასჯის მოთხოვნამ ყველა ერთსულიერია.

თითქმის ყველა გამოკითხულმა აღნიშნა, რომ ნარკომანიისათან ბრძოლისათვის ხელის შეწყობა მისი მოქალაქობრივი მოვალეობაა, მაგრამ როცა ამ მოვალეობის აღსრულება შეუთავაზებია, ჩვენს საზოგადოებში განეცირებინება და წელიწადში ერთი ლარის გადახდის ფორმით, ეს მოქალაქეობრივი პათოსი საბინს ბუმტითიც გაქრა. ერთმა პედაგოგმა ქალმა ვრცელი წერილიც კი მიმწერა: ხალხს შიკ, პურის ფული არ აქვს და თქვენი წელიწადში ერთ ლარს როგორ თხოვო? – ანუ სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, მე ჩემი ვასაქირი მაქვს და ცხ სხვა სიტყვებით ჩხირით ჩემთვის. და ეს მაშინ, როცა ეს სარევილოში ეს „მშვიერი ხალხი“ დღემს სულ მცირე ერთ მილიონ ლარს იხდის სიგარეტის შესაბენად!

მართლა ერთ ლარში ხომ არ არის საკმე. წელიწადში ერთი ლარი არის სიმბოლო ერთი ადამიანის დიდი სულიერული და ამიტომ მისი ფასიც ნიონიალურზე ბევრად მეტია. საკმე ეკონომიკურ სიკვლითა, რომელიც მოქმედებდა უნდა გადაიღობდეს, თუ ის მართლაც ეკონომიკურია. მოქმედება კი საჭიროა, მარტო ვიპოვო მისი ძალი ამ პრობლემასთან საბრძოლველად არ გამოდგება.

ნარკომანიისთან ბრძოლაში საზოგადოებრივი ფაქტორის დიდი მნიშვნელობა კარგად აქვთ გაგნობრებული ამ საკმეში გამოცდილ ქვეყნებს. ამიტომ არის ერთი გარემოება თუ ამერიკის საზოგადოებმა, საერთაშორისო დონის საზოგადოებრივი ყოველმხრივად უწყობი ხელს არასამთავრობო ორგანიზაციებისა და ციკული პირების ინიციატივას – თავისი წვლილი შეიტანეს ამ ზოგადსაკუბრობო მნიშვნელობის საქმეში.

ჩვენი საზოგადოებრიობის უპირველესი ვილია, დაიცვათ ადამიანის სიკეთეობა, გაავარტულოთ ადამიანთა მოდგმა, ქართველი ერის არსებობა. ეს ისტორიული მისია დღეს გვაეალებს, რომ ჩვენი მომავალი თაობები სიკედლის მთესველი ნარკოტიკე-

ბის ზეგავლენისაგან საიმედოდ დავიფაროთ.

მაგრამ ვაუხახილდა დეჟთა, რომ ახალგაზრდა თაობის ლრსულად აღზრდისათვის ჯერ-ჯერობით ვერ მოხერხდა ოჯახისა და სკოლის, სხვადასხვა საზოგადოებრივი ინსტიტუტების ძალისხმევის კონცენტრირება და მოზილიება.

ნარკომანიის პრობლემა რამდენიმე კუთხით უკავშირდება ქალს. უკვე ბერძენ ქალი ფსიქოპათურ ნივთიერებას ხმარობს; ბერძენი ქალი, რომელიც ნარკოტიკებით ვაჭრობს და პოლის, ძალიან ბევრია ქალი, რომელმაც შეიღო ნარკოტიკების ზეგავლენისაგან ვერ დაიცივა, რადგან ვერ შეიღო მისი სათანადოდ აღზრდა.

წელუსა კალი, რომელიც ნარკოტიკების გავრცელებაში ექმნიანია 1450 ნარკომანია, მათ შორის 80, კი. 6 პრიციტული ქალია, მაგრამ ნარკოტიკების კონტრბინის ფაქტზე დაკავებული 10 ქალი, სულ კი 19 პრიციტულია; კი. კონტრბინალისტისათვის 53 პრიციტული ქალია. მათგან 8 30 წელს გადაცილებულია.

ნარკოტიკების რეალიზაციის ფაქტზე დაკავებული 121 პიროვნებიდან 40 ქალია. მათგან უმეტესობა 30 წელს გადაცილებულია (36). მათ შორის 6 ადრე ნასამართლევი.

– ნარკოტიკების მენახვის, გაცემის შესახის დარღვევაზე და ნარკოტიკული მცენარების კულტივირების ფაქტებზე დაკავებული 26 ქალი.

– ნარკოტიკების მოხმარების ფაქტზე დაკავებული 594 პიროვნების შორის არიან ქალებიც (4).

სავალალოა, რომ თითქმის ყველა ქალი შვილების დედაა. კიდე უფრო აღმამოთხებელია, რომ ნარკოტიკების რეალიზაციის ექმნილების ქალთაგან რომ ნასამართლევი შვირი სასამართლდან სულ რამდენიმე თვის წინ განათავისუფლდა ფარმაცეპტობანი ამინოსტისი შედეგად და მათ ისევ ჩაიდინეს მუთქვევლად დანაშაული – შემოტანის დღორაფენობით პერონით. განა შეიძლება ამ ქალების დაწინა და შეწვება? ვაგბობთ, ვერნდა დავიცვათ ადამიანის უფლებები, კი მაგრამ ჩვენს უფლებებს რატომ არ დავიანთ? ეს გარეზნარი არაადამიანებნი მის სიციხეებს უმოკლებდ ჩვენ შვილებს. ვითომ თვისი შვილის და ოჯახის გადასარჩენად სწიდაბს ამას, მაგრამ იმის არ ფიქრობენ, რომ ეს ბოროტება ბუმერანგით მათვე დაუბრუნდებია! მათი ოჯახის კარვთანაც დაიყოფები აქლები, თუ უკვე არამოქილი არ არის!

სწორი არ ვიქნებით თუ ერთმანეთისაგან არ განვასხვავებთ ნარკომანს, ნარკოტიკების კონტრბინალისტსა და გამსაღებლებს.

ნარკომანი უკვე ავადმყოფია და მას ესაჭიროება მეტყვე, მკურნალბანი, მათი ციხეში ვაგზავნი ვერაფერს მოიგებენ, იქ არაიწ იკურნები. აღბათ დედა დრო, რომ მოხდეს ნარკომანიის ლეკვლიზაცია და ამ ავადმყოფებს ციხეში კი არ ვაგზავნიდეთ, არამედ შეეცნათ მკურნალბანის ფართო ქსელი და ყველა ავადმყოფს სიყვითელ საშუალება უშინოდ გადადგას ნაბიჯი სამკურნალო დანებებულებებისაკენ.

მაგრამ, რაც შეეხება ნარკოტიკების კონტრაბანდისკენ არა რეალიზაციას, ეს ქალი იყო თუ მამაკაცი, მათი დანაშაულები ერთი და იგივეა. მათი შეწყვეტა აზრისა არ უნდა გათვალისწინდებოდეს. ნარკოტიკების გამოსაღებლებისათვის ცალკეულ ნარკოტიკულ აქტებში, როგორც გამონაკლისი, გათვალისწინებული უნდა იყოს სასჯელის უშუალოდ ზიმა – საშუალო პატიმრობა.

ერთმა კაცმა შვირე მოკლა რაღაც მიზეზის გამო და მას მიესაჯა უფრო პატიმრობა. მამის ნარკოტიკების განსაზღვრებით, რომლებიც წელი სიკვდილით ხოცავენ ჩვენ შვილებს ამისიბით და ათასობით, რატომ არ უნდა იხილებოდნენ უშუალოდ სასჯელში?

თავისთავად ამისთვის წინააღმდეგობის შეტანა უფლის მიერ ნამდვირად დაიცავს. სხვადასხვა საქმით დაკავებულებმა ბავშვები ქუჩის მიწვევას აღსაზრდილად და თავის სარჩენად. თუმცა, სამუხებაროდ, არც პრესტიჟულ და შეძლებულ ოჯახებში სახარბიელოდ საქმე.

ასე და ამგვარად, ქუჩის მინდობილ ბავშვებს გზა გაეხსნათ ყოველგვარი უხამსობის ჩასაღწევი.

ვენერული დაავადებათა ინსტიტუტის მონაცემებით, 1998 წლის ვენერული დაავადებებით რეგისტრირებულია 22 არასრულწლოვანი, მათ შორის არიან გოგონები.

ეს ხომ უდიდესი საფრთხეა უქმნის ერის მომავალზე?

ქალთა პრობლემებით დიიტერესებულ ორგანიზაციებს ბევრი რამის გაკეთება შეუძლიათ. უპირველეს პრობლემად ქალთა შორის სათანადო ცოდნის გავრცელება შესახება. მომავალმა დედამ უნდა იცოდეს თუ რა ზეგავლენის ახლეს მათზე ნიეთორებების (სიგარეტის, ალკოჰოლის, ფსიქოტროპული ნაწილებების და ნარკოტიკების) მომხმარებელ ბავშვის ჯანდაცვაზე. მან უნდა იცოდეს, რომ მის შვილს მათე ნიეთორებთა გავრცელებაში მიუხედავად ცხოვრებს. უნდა იცოდეს რა სახით შეიძლება ბავშვის ნარკოტიკების სარჩებო დაიქურდოს და როგორ მოქმედება ამ საფრთხის თავიდან აცილება.

ფიქრობ, ქალთა საბჭოს შეუძლია ამგვარი საგანმანათლებლო საქმიანობის ორგანიზება სათანადო ორგანიზაციებით თანამშრომლობით. ეფექტური იქნება ამ მიზნით მასწავლების გამოყენება, ქალთა ჯერალდაზრების ფორუმები და ს.უსისი გაშლა, სპეციალური ტელერ-რადიო გადაცემებით ინფორმაციის და რჩევის მინიწება.

განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს სკოლას. სკოლა უნდა დაიცავდეს ნარკოტიკების შეღწევისაგან სამოქალაქო დაცულ ზონად. ამ მიზნით შესაძლებელია შექმნას სპილენძი და პედაგოგთა საინიციატივო ჯგუფები, რომლებიც სიტუაციას გააკონტროლებენ. გარდა ამისა, შეიძლება სკოლებში მშობლითა, მედავადი და უფროს კლასითა საღისესობი კლუბების დაარსება. სკოლა იმსჯელებენ ნარკოტიკების თუ აღზრდისთან დაკავშირებულ პრობლემებზე, შეხვედებიან სპეციალისტებს.

კარგი იქნება მომხმადდეს და გავრცელებს სათანადო ლტერატურა ქალთა კონსულტაციებში, სამშობიარო საბავშვო და ქალთა კოლონიები.

ჩვენი ორგანიზაციის მიერ ჩაიფრებული პროექტის შესახებ: ჩვენი პროექტის ძირითადი მიზანია პრევენცია საქართველო-

ში ნარკოტიკით დაავადებულ პირებისათვის შექმნას თანამედროვე მოთხოვნების შესაბამისი სარეაბილიტაციო ცენტრი: – რეზინისი სტამბოლზე გაეცეს და განკურნებისათვის;

– ფსიქორეაბილიტაციისათვის;

– სოციალური რეაბილიტაციისათვის.

სამიზნე ჯგუფს წარმოადგენს ნარკოტიკით დაავადებული ის კონტინენტები, რომელთაც აქვე განკურნების მკაფიოდ გამოხატული მოტივაცია და სპეციალურ კლინიკურ დეზინტოქსიკაციის კურსი აქვთ გაკეთებული.

პროექტით გათვალისწინებულია შემდეგი ძირითადი სამუხეობები:

– სარეაბილიტაციო ცენტრის შესაქმნელად მინის საცდისა და შესაბამისი შენობის კაპიტალზე და შექმნა;

– საინფორმაციო კამპანიის ფართოდ გაშლა მასწავლის საშუალებებით;

– სარეაბილიტაციო სამუხეობების (ფსიქოთერაპია, სპორტული თერაპია, შრომითი თერაპია და სხვა) დაწყება;

– ნარკომანიის პრევენციული საქმიანობის ფართოდ გაშლა.

ამ პროექტის განხორციელების ხელშეწყობა ფაქტორებად გვევლინება: პრევენციის მხარდაჭერა, რომელიც მან გამოიხატა თავისი რეზოლუციით ჩვენს პროექტზე, მხარდაჭერა საქართველოს ჯანდაცვისა და შინაგან საქმეთა სამინისტროებისაგან; ჩვენი ლონისძიებების თანხვედრა „საქართველოში ნარკომანიისა და ნარკოტიკების უკანონო ბრუნვის წინააღმდეგ ბრძოლის სახელმწიფო პროგრამასთან“; საზოგადოებრიობის მხარდაჭერა.

ხელშეწყობილი ფაქტორებია: ცენტრისთვის შესაბამისი ფართობი უქონლობა, შესაძლო ბიუროკრატიული სინდრომების გადალახვა და ბოლოს, რაც ყველაზე მთავარია – დაფინანსების საკითხი. ამ მიმართებით გარკვეულ შემთხვევებში, ვეფები დაწინაორო ორგანიზაციებს, შეეძინათ წერილობით გავუზავნეთ სპორტივულში არსებულ ყველა ფონდს; ახვე თხოვნი მიმართული საქართველოში აკრედიტებულ საფორუმს; საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტრომ ჩვენი პროექტი გაუზავნა ჩვენს გუნდს საზღვარგარე; ველით პასუხებს. ჯერჯერობლივ ჩვენი თხოვნის გამოხმაურა გავრცის ვენის ორგანიზაცია და უკვე გადმოვირეგებთ 20000 ამ ლედარი.

ალბათ, იმედო უნდა ვიქონიო, რომ გარკვეულწილად სახელმწიფო ბიუჯეტის შემცობის ზოგიერთი ჩვენი ლონისძიების დაფინანსება.

მაგრამ ვერ მოხერხდით, რომ ქართველმა მენარჩეებმა და ბიზნესმენებმა მიიღონ მონაწილეობა ამ ეროვნულ საქმეში. ნარკომანიის პრობლემის მიმართ ყველა გულგრილი რჩება. აი, აქაც შეიძლება ქალთა ორგანიზაციებმა რომ იატყურებონ – თითოთი მინიწება, ბიზნესმენს თუ ბანკოსს ხომ შეაქვს დედა, და, დასრულ. ქალბთ თუ მოინდომებენ, შეძლებენ ზომ დაწინაოროს, რომ ლარს საზოგადოება „სასოებას“ პროექტისთვის ფინანსური მხარდაჭერა.

შუამდგომლობა

ნარკომანიის პროფილაქტიკის, სამედიკალური და სოციალური რეაბილიტაციის ხელშეწყობი საქართველოს საზოგადოება „სასოების“ პრეზიდენტი.

ქალი და ნარკომანია

ამ საკითხზე იმსჯელება ამას წინააღმდეგობა ქალთა საბჭოს საერთო კრებაში. მომხსენებელი – უშიშროების საბჭოს შეივისის მოადგილე დამიანის უფლებათა დაცვის საკითხებში, ქალთა ინიციატივების სახელმწიფო შემქმნელებელი კომისიის თავმჯდომარე ქანი რუსუდანი ბერიძე შეენი საკითხის მრავალ ასპექტს. აღნიშნა, რომ ბერძენი ცალკეული ლონისძიებებისა, მდგომარეობა ჯერ კიდევ არასაზარდილოდ და არა მარტო ჩვენს. იგივე აღნიშნა წლეულს ნიუ-იორკში, ვაგროში გამართულ ქალთა დისკონფერენციის წინააღმდეგ სხდომის რეკომენდაციებში, რომლებზეც ქანი რუსუდანი მონაწილეობდა აქტივად. სხდომაზე განსაკუთრებული სიმკვრივით დადგა საკითხი „ქალი და ნარკომანია“. იმსჯელებს საერთაშორისო წინააღმდეგ ბრძოლის გზებზე. რა უნდა გაკეთდეს ნარკოტიკების მოხ-

მარების. გავრცელების საშუალო მხარდა ტენდენციის შესახებ. რა როლი უნდა შეასრულოს ამ უმკვავებს საქმეში ქალებმა, ქალთა ორგანიზაციებმა, სკოლებმა, საზოგადოებამ სპეციალურ სამსახურებისა ერთად.

კრების მუშაობაში აქტიურად მონაწილეობდნენ აკადემიკოსები მამადას ლორთქიფანიძე, თეატრ ქმეტიტალიძე, პროფესორები ნანა ხაზარაძე, თეატრ ვეუშეული, ნანა ველაშვილი, ვერხლა „საქართველოს ქალის“ მთავარი რედაქტორი ნარეკა მგელიაძე, სოციალურ მედიკოსების მინისტრის მოადგილე მანინი ხაჩიძე, რაიონის ქალთა საბჭოს თავმჯდომარეები ქეთევან ქუთათელაძე, მანანა გიორგიანი და სხვები.

დადგენილებას პროექტი კრება გააკეთა ქალთა საბჭოს თავმჯდომარემ ქ-მნა ზინიდა კვაჭავაძე.

სწორი და მდიდრული კვება პრევენციულ როლში

სწორი კვება ადამიანს ყოველთვის სჭირდება, მაგრამ ცალკე განსჯის საგანია ქალის ცხოვრების რამდენიმე მუხლად მნიშვნელოვანი პერიოდი, როდესაც რაციონალური კვება განსაკუთრებულად მნიშვნელოვანია. ეს არის ორსულობის და მუცუქ წოვების, ასევე სქესობრივი მომწიფების პერიოდი.

მეხია დღეებში მძიმე სოციალურ-ეკონომიკურ პრობლემებში სრულფასოვან კვებაზე საუბარი, მაგრამ საჭიროა განვსხვავოთ "მდიდრული" და სრულფასოვანი კვება, რაც ყოველთვის ერთნაირს ნიშნავს. ორსულობის პერიოდში, გონიერი ადამიანი უნდა იყოს, რომ საჭიროებს კარგად დაზრუნულ და სრულფასოვან კვებას, რომელიც უზრუნველყოფს მისი დაბადებული ბავშვის ჯანსაღი და სრულფასოვანი ცხოვრებისთვის.

ბი უკვე დროა, რომ საჭიროებდა დაზრუნულ და სრულფასოვან კვებას, რომელიც უზრუნველყოფს მისი დაბადებული ბავშვის ჯანსაღი და სრულფასოვანი ცხოვრებისთვის.

ორსული ქალის საკვებში უნდა სწორი რაოდენობის ბოსტნეული და ხილი (60 პროცენტამდე), როგორც ვიტამინების და აუცილებელი მინერალური ნივთიერებების წყარო. ხილი სხვა საკვებთან ერთად არ მიიჯერება. ვინაიდან ორსულის გულ-სისხლძარღვთა სისტემის სრულყოფილი მუშაობისთვის აუცილებელია კალციუმის მდიდარი საკვები, მოხადალსა და კარგად დაზრუნულ უნდა მიიღოს ახალი ან გამძნარი კერძები, გარდა, შავი ქლია და კომპოზიტი. კალციუმით მდიდარი კაკალი და პარკოსები. ასევე კარგია მნიშვნელოვანი რაოდენობის დეჰიდრატული ბოსტნეული, რადგან ის ორსულისთვის კარგული, ნაყოფისათვის კი ნივთიერების განვითარების დარღვევების და მოხადალს რატივის თავიდან აცილების მნიშვნელოვანი პირია. კალციუმის ძირითადი წყარო რძის პროდუქტებია, განსაკუთრებით ხაჭო და ყველი. კალციუმით მდიდარი კერძების გულ და პურდულეულიც ცილები უნდა მიიღოს რძის პროდუქტებით და ძირითადი მოხარული ხორციით, ასევე მარმარილოებით, რომ უპირატესობა მიენიჭოს თერმულად დაზრუნულ ცხიმებს. მაკალით კარგია, როგორც ვიტამინების წყარო. ორსულმა ნაკლებად უნდა ჭამოს შუმპური, ცხიმოვანი, ცხარე და მარილიანი კერძები, რადგან ეს ხელს უწყობს წყლის შეკავებას ორგანიზმში და შეშუპებას. მარილი უნდა მოიხმარებოდეს ზომიერად და აუცილებლად იოდით. ამჟამად სავაჭრო ქსელში მარილის გარდა გამოიწვია იოდის შექცეული სხვა პროდუქტებიც, მათ შორის კარაქი. შინსენე

რე ნახევარში ხეთ-ექსკურად - ეს ყოველივე კვება მუცურ ქალს; ამ შემთხვევაში დღის კვების სრულყოფილების შეფასება და კორექტირება ითვია ახალშობილის მდგომარეობაზე დაკვირვებით.

რაც შეეხება მოხარდ გოგონებს, ისინი ან ბერ ტკბილულს, ცოტა უნდა და ცხიმოვან საკვებს ეტანებოდნენ, რაც სხვადასხვა ხარისხის სიმსუქნეს, ხშირ შემთხვევაში ნივთიერებათა ცვლის, მენსტრუალური ციკლის დარღვევებს და ჭარბობის რისკს იწვევს. ან წონის დასაკლებად მიმართავენ არასწორ დიეტას, ზოგჯერ შიმშილობენ კიდევ, რასაც უზრუნველყოფს სტრუქტურული ცილის მოშლილობა და სხვა სერიოზული დარღვევები მოჰყვება. ამგვარი, მოხარდ გოგონების სწორი სქესობრივი და ფიზიკური განვითარებისთვის აუცილებელია სრულფასოვანი კვება ცილების, ვიტამინების და მკროელემენტების (ხილი, ბოსტნეული, ბურღულეული) შემცველობით.

კვების სწორი რაციონის დაცვა სჭირდება მშობიარეებში მყოფ ასაკიან ქალებსაც. უპირატესობა უნდა მიეცეს ვიტამინებით მდიდარ საკვებს, ხილს, ბოსტნეულს. ამ პერიოდში მკვლელობის სისტემის კალციუმის მარილებისა და კალციუმის საწინააღმდეგეო შესაბამისი კორმონალური თერაპიის ფონზე იდენი მნიშვნელოვან აქვს კალციუმის მდიდარი საკვების მიღებას (რძის პროდუქტები, განსაკუთრებით ხაჭო); ვინაიდან ამ ასაკში ხშირია დარღვევები გულ-სისხლძარღვთა სისტემის ფუნქციონირებაში (ჰიპერტონია, შეშუპება), მისწრაფებითა ასევე კალციუმით მდიდარი საკვების მიღება და ნატრიუმის მარილების (სუფრის მარილი) შეზღუდვა.

ამჟამად, სრულფასოვანი, სწორი კვება მოხარდ ორგანიზმში, ქალისა და მოხადალ ბავშვის განვითარებას საწინააღმდეგეობა.

ქანარი მრისტასპიძე
ქორნიას სხ. ადამიანის რეპროდუქციის
ს/კ ინსტიტუტის პროფ.
ნანა რძივათაძე
შენიერ-თანამშრომელი.

„რივი შკოშით მიჰყავნი“

ქალბატონი ზიზი სვანიძე, ეკოლოგიაში განხორციელებული საქართველო დისერტაციის – პირველი ქალი ავტორი საქართველოში, რომლის ფუნდამენტურმა ნაშრომმა დიდი რეზონანსი გამოიწვია სპეციალისტებშიც და საზოგადოებაშიც. მასში დასმული საკითხები სადღესოდ ძალზე აქტუალურია – შეეხება ადამიანის ჯანმრთელობას, ჯანსაღ მემკვიდრეობას და საერთოდ, სიცოცხლეს დედამიწაზე.

მეცნიერული კვლევა-ძიებისადმი ინტერესი ქალბატონ ზიზის მაშინ გაუჩნდა, როცა თბილისის პოლიტექნიკური ინსტიტუტის ქიმიური ტექნოლოგიის ფაკულტეტი დაამთავრა და საინჟინრო ასპარეზზე გამოსვლის ნაცვლად სწავლა მოსკოვის პრესტეჟული ინსტიტუტის ასპირანტურაში განაგრძო. იქ საშუალება მიეცა საკანდიდატო დისერტაციის თემაზე წყალში სიცოცხლისათვის საშიში ლითონის – კადმიუმის არსებობა აერჩია. თემაზე მუშაობისას მოსკოვში საქართველოს სხვადასხვა რაიონებიდან ჩაპქონდა წყალზე და უახლესი ტექნიკის გამოყენებით აკვირდებოდა. დარწმუნდა, რომ კადმიური ყველაზე დიდი რაოდენობით მისი შობლიური ლეზხუმის წყალში იყო. 1988 წელს პრესაში წერდნენ ეკოლოგიაში მისი საკანდიდატო ნაშრომის აქტუალობაზე.

მავნე ლითონი – კადმიუმი ორგანიზმში მოხვედრისას გამოაქვებს კალციუმს და მის ადვილს იჭერს. უკალციუმოდ ორგანიზმის ძვლები მყუფი, მსხვერვალი ხდება. კადმიუმი კი, რომლის გამოდევნა წლებიც განმავლობაშიც კი შეუძლებელია, ადამიანის აღნაგობას ცვლის, ამახინჯებს. წყალში კადმიუმი სხვადასხვა გზით ხდება და სასმელად მომარკენიბეგლია, აავადებს გულს, თირკმლებს, ღვიძლს, იწვევს ციურ-ლიონდელ ინფარქტს, პეილონეფრიტს, ღვიძლის მიკრობს, სიმსივნეს, მუცლადმყოფი ნაყოფის სიმახინჯებას.

გავადა წლები. ქალბატონ ზიზის საკანდიდატო ნაშრომი გაღრმავდა, სხვადასხვა ლითონებზე დაკვირვებით შეივსო. და დაიწერა სადოქტორო შრომა: „გარემოს მძიმე ლითონებით დატყუიანების მონიტორინგი საქართველოს ტერიტორიაზე“. მასში

მეცნიერი მავნე კადმიუმის გარდა მიმოიხილავს თუთიას, სპილენძსა და ტყვიას, რომლებიც გარკვეული რაოდენობით აუცილებელია ადამიანის ორგანიზმისათვის და მომარკენიბეგლია ნორმაზე ზეით. უამრავ ტოქსიკურ ნივთიერებას შეიცავს მანქანის გამოწარმოლევი, მათ შორის მძიმე ლითონებსაც, რომელთა კონცენტრაცია თბილისის ატმოსფეროში დასაშვებ ზღვრას რამდენიმე ათეულჯერ აღემატება. ეს მძიმე ლითონები ადამიანის ორგანიზმში ჰაერიდან სასუნთქი გზების მეშვეობით ხვედება, გადაადის სისხლში და მძიმე, შეუცქვეად და შეუცნობად დაავადებებს იწვევს. საკვირი პროდუქტებზე და მეცნიერული საფარიც ჰაერის, წყლისა და ნიადაგის მეშვეობით ბინძურდება.

დიდი აბრეშუმის ზვის ამოქმედება სასიკეთო ძვერებს მოუტანს საქართველოს ეკონომიკას, მაგრამ თუ წინასწარ საქარო შობით არ განხორციელდება, მას ეკოლოგიური კატასტროფის გამოწვევა შეუძლია. ამ საშიშროებამ თვისატყი გაუჩინა ქალბატონ ზიზის, ცდილობდა გამოსავალი ეპოვნა და თანამოაზრე მეცნიერთა ხელშეწყობით, ავტომანქანის გამონაბოლქვი აირების განმწმენდი მოწყობილობა შექმნა. იგი მანქანის მაყურზე მავრდება, მძიმე ტოქსიკურ ლითონებს ფილტრის საშუალებით ადგილზევე შთანთქავს და გამონაბოლქვ ჰაერს 70-80 პროცენტით მწმენს. მაღალი ეფექტურობა და შედარებით იაფი ღირებულება გამმწმენდ მოწყობილობას უნიკალურს ხდის, რასაც ზიზი სვანიძის სახელზე გაცემული საპატენტო სიგელიც ადასტურებს.

მისი უახლოესი მიზანი ისეთი ფილტრის შექმნაა, რომელიც სიცოცხლისათვის საშიში ტოქსიკური ნივთიერებებისაგან განმწმენდს სასმელ წყალს, უალოკოპოლი და ალოკოპოლიან სასმელებს, ხილისა და ბოსტნეულის წვენებს.

ქალბატონა ზიზი შეადგინა საქართველოში მძიმე ლითონების გავრცელების გეოგრაფიული რუკა, რომლის საფუძველზეც გამოყოფილი ყველაზე დატყუიანებული ტერიტორიები. ეს კი გარემოს დამცველებს თავიანთი მისიის შესრულებაში გამოადგებათ.

ყველაფერს დიდი შრომით მივაღწიე, – ამბობს ქალბატონი ზიზი.

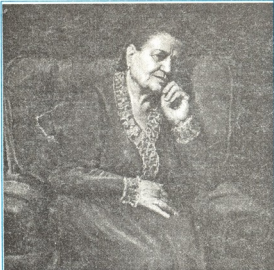
ეკოლოგიის მეცნიერებათა აკადემიის წევრ-რესპონდენტს, ტექნიკური უნივერსიტეტის სამეცნიერო-კვლევითი ლაბორატორიის მეცნიერ-თანამშრომელს, სერტიფიკაციის ორგანოს ერთადერთ ექსპერტს მძიმე ლითონების დარგში, ტექნიკურ მეცნიერებათა დოქტორს ზიზი სვანიძეს დაულოცავთ. მამოგონებებისაკენ გზას დაულოცავთ.

მეცნიერება

სამედიცინო ეპიდემიის უცნობი ავტობიოგრაფიები სამედიცინო დარგის პრაქტიკაში

საქართველოში ჩვენს წელიწადში რიცხვამდეც სიცოცხლით მცენარეებისა და მინერალური წყლების სამკურნალო გამოყენება, ძილისმომკვეთი საშუალებაა ბაზე, საკუისრო კვეთა, დღეაღმდეგ ბავშვთაგან სათანადო ვარჯიშის შექმნა, ხალხმა იცის სისხლის გამოღება, შამასწინააღმდეგე საშუალებების ხმარება, ცნობილი იყო ვახაზ-ვახრანებისა და სიცოცხლის გახანგრძლივების მეთოდები, სამკურნალო მცენარეთა ეზოებში მოშენების კულტურა, დიდი პოპულარობით სარგებლობდნენ ხალხურ მკურნალობა ვაგონთა. იყვნენ „მეშირეები“ (საშარე ირგანოებიდან ჭეის ამოღება), იცოდნენ, რომ ნადვლის ბუშტის, ზედილისა და თირკმლის განკურნება უოკერაციით, ბალახებითაც შეიძლებოდა.

● ელენე გენაბაშვილის პორტრეტი — მხატვარი გიორგი მურმანიშვილი

...ერთ-ერთი მთავანია ექიმთა უროლოგი და ფოტოთერაპიუტული ქალბატონი ელენე გენაბაშვილი. ამ ქვეყნად 74 წლის ასაკში სათანადო დაუფასებლად წასულა, თუმცა მალევე პაციენტთა არასიღეს მოკლებულია. მიზანხაზ მისი სახლის კართან ტკივილებსაგან უჭირვეული ადამიანების გრძელი რიგი. ვულვალისთან განსჯადა, ჭკიტი წამლის მიწვევდა, ტკივილს დაუპყრდა, მაშინ სად იყვნენ ექიმთა და აპარატურა. მკურნალობის უკმადალდნენ, მაინც არ ჰქვიადა ფარხმალს მოწოდებით ექიმთა კოლეგებსაც თამადაც მკურნალობდა. მისთვის მთავარი გასარტყელი არასიღეს ყოფილა. მის ბინაში ინახება ყველა პაციენტის ისტორია, დღიური, დღეულია ასობით ავადმყოფის მორტალი დოკუმენტები დაბადებული ექსპედიტი და მარილის კრისტალები. სიცოცხლის ბოლო წლებში მის მანც მოეწვია, ექიმთა დახელოვნების ინსტიტუტის თერაპიის კათედრის გამგემ პროფესორმა ლევან ანჯაფარიძემ და ონკოლოგიის ინსტიტუტის ლაბორატორიის ხელმძღვანელმა ნანაევა შესწავლეს უოპერაციო დაბადებული კონკიპენტების (კენჭები) თავისუფრებანი, ჩაატარეს აპრობაცია და დაბადების პრეპარატის სანდღე გუბებისა და თირკმლის ანთებით და კენჭოვანი დაავადებების სამკურნალოდ ვარჯისაინადა. საესებით გამოიცხეს მისი ტოქსიურობა. თვით ლევანს ღრმად ხეჯროდა, რასაც აკეთებდა მომავალი ქმონდა, ვაგონებულდა მისი ქალიშვილი, თერაპიის სამეცნიერო კვლევითი ინსტიტუტის წამყვანი მეცნიერ-მუშაკი ნუნუ მურმანიშვილი, შემდეგ რომელიც შეიღოშვილი არ უღალატებდა ოჯახის ტრადიციას.

ნუნუ მურმანიშვილი — მხატვარი გიორგი მურმანიშვილის ასული. ნუნუს განყოფილებაში გაიხსენა ფოტოთერაპიის განყოფილება. ხელმოკლე პაციენტებს უჭირთ მერანდინე ბული მელდამენტების შექმნა, ხალხური მედიცინის მდიდრეების ფართოდ დანერგვა თანამედროვე მედიცინაში, კერძოდ თერაპიაში სწორედ ასეთებისთვის ექნება ხელმისაწვდომი.

● ნუნუ მურმანიშვილი

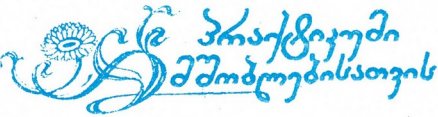
სწორედ პროფესორმა ლევან ანჯაფარიძემ და ონკოლოგიის ინსტიტუტის ლაბორატორიის ხელმძღვანელმა ნანაევა შესწავლეს უოპერაციო დაბადებული კონკიპენტების (კენჭები) თავისუფრებანი, ჩაატარეს აპრობაცია და დაბადების პრეპარატის სანდღე გუბებისა და თირკმლის ანთებით და კენჭოვანი დაავადებების სამკურნალოდ ვარჯისაინადა. საესებით გამოიცხეს მისი ტოქსიურობა. თვით ლევანს ღრმად ხეჯროდა, რასაც აკეთებდა მომავალი ქმონდა, ვაგონებულდა მისი ქალიშვილი, თერაპიის სამეცნიერო კვლევითი ინსტიტუტის წამყვანი მეცნიერ-მუშაკი ნუნუ მურმანიშვილი, შემდეგ რომელიც შეიღოშვილი არ უღალატებდა ოჯახის ტრადიციას.

თითქმის ყველა დიდი სამედიცინო ინსტიტუტი სახელმწიფო ბიუჯეტის მიხედვით, სააკციო საზოგადოებად გადაკეთდა, ვაგონდა, კლასი ამ ინსტიტუტში დაუშვა. რამდენიმე დღის წინ განხორციელების მინისტრის ინიციატივითა და მხარდაჭერით იგი თერაპიის ეროვნულ ცენტრად გადაკეთდა. შეიქმნა მისი სამედიცინო საბჭო აკადემიკოს ნოდარ ყიფშიძის, პროფესორ დავით კარიშვილის და კოლეგების მითხოვნილი დიეტურ ნუნუ მურმანიშვილის შემადგენლობით. თუმცა მწელია თერაპიული დარგის წინაშე შესაძლებლობით შენარჩუნება და არსებობა. მომავალი წლებში მთავრობამ გამოყო თანხა, რაც 400-500 ავადმყოფის უფასოდ მკურნალობის საშუალებას იძლევა. ასრულდება ქსენოციტის განყოფილება იცენოციტის განყოფილებაში გაიხსენა ფოტოთერაპიის განყოფილება. ხელმოკლე პაციენტებს უჭირთ მერანდინე ბული მელდამენტების შექმნა, ხალხური მედიცინის მდიდრეების ფართოდ დანერგვა თანამედროვე მედიცინაში, კერძოდ თერაპიაში სწორედ ასეთებისთვის ექნება ხელმისაწვდომი.

სწორედ პროფესორმა ლევან ანჯაფარიძემ და ონკოლოგიის ინსტიტუტის ლაბორატორიის ხელმძღვანელმა ნანაევა შესწავლეს უოპერაციო დაბადებული კონკიპენტების (კენჭები) თავისუფრებანი, ჩაატარეს აპრობაცია და დაბადების პრეპარატის სანდღე გუბებისა და თირკმლის ანთებით და კენჭოვანი დაავადებების სამკურნალოდ ვარჯისაინადა. საესებით გამოიცხეს მისი ტოქსიურობა. თვით ლევანს ღრმად ხეჯროდა, რასაც აკეთებდა მომავალი ქმონდა, ვაგონებულდა მისი ქალიშვილი, თერაპიის სამეცნიერო კვლევითი ინსტიტუტის წამყვანი მეცნიერ-მუშაკი ნუნუ მურმანიშვილი, შემდეგ რომელიც შეიღოშვილი არ უღალატებდა ოჯახის ტრადიციას.

გამართლება. მკურნალობის ქალიშვილი ნუნუ იცნავს წელს მეტია თერაპიის ინსტიტუტში მოშობის. სპეციალობით ექიმთა-თერაპიუტები გახლავთ. მისიკოვის კარდიოლოგიის ცენტრში დაიკავა საკანდიდატო დისერტაცია, მზად აქვს სალექტორი ნაშრომიც.

ორი მონორაფიისა და ოთხმოდგაათხუ მუტი ნაშრომის ავტორია.

როგო ბავშვები ჩხუბობენ

ყველაზე მეტად მშობლებს ოჯახში ბავშვების ჩხუბი აღინიშნება. ეს მართკ ხერვებზე როდი მოქმედებს, ცხადობებს კიდევ – რატომ არ შეუძლიათ ძმებს უჩხუბრად იცხოვრონ. იმედად ისღა გრძნება, რომ დროთა განმავლობაში აგრესიულობა სუსტდება, თითქმის უკუალოდება. ამას გარდა მზდველობაში უნდა მივიღოთ, რომ ჩხუბის სერიული ბავშვის არანორმალურობის ნიშანი როდია. ასეა თუ ისე, ეს მოვლენა ხანგრძლივად გრძელდება და ადვილი შესაძლებელია, ბავშვობაში თქვენთვისაც იყო დამახასიათებელი.

აქ ღირს სერიოზულად ვკითხოთ საკუთარ თავს: ახლა როგორი დამოკიდებულება მაქვს და-ძმასთან?

ამ სიტუაციაში მშობლებს ვურჩევთ: რაც ნაკლებ ვურადლებს შიშვეთ ბავშვების კინკლაობასა და ჩხუბს, მით უფრო სწორად მოქცეთ, ცხადია, განსაკუთრებით, უკიდურეს შემთხვევების გარდა. ბავშვები ძალზე იმითაადა თუ ადვილად ერთმანეთს სერიოზულ ტრავმებს უფრსობის გარეშე დარწმუნებ ბავშვები სწრაფად იგივეებენ თავიანთ კინკლაობას და მშვენივრად ერთობანი ერთად. მაგარამ საქმარისა ჩაუვრიოთ, რომ ერთ-ერთი ამ ორივე მოხუბუბანი ნაწყენი რჩება, რადგან ფიქრობს – დამსჯიანი, ამ ერთ-ერთი, რომელსაც მოხუბდება, ამ ქმდლებს უსამართლოდ ჩაივლის, რადგან მიაჩნია, რომ მართალი იყო და ტყუალად აწყენინეს. ყველაზე სამუხაბრო კის ვახვლება, რომ უფრსობის ჩარევის შემდგევ ბავშვური ჩხუბი სერიოზულ ხასიათს იღებს. პატარა, რომელსაც ცოტადობენ სურთათქვ, ისეთ კვილის იწყებს, ვითომც სამინერად ატყინეს რამეც და თავს უფლებას აძლევს, ინფანტილურად მიექცეს, ხოლო ვინც ნაარტავს, შეიფრსობს გამლბევის პოზა, ანუ იცრფობს. ორივეს საქციელი ნაკინკლავებაზე უარესი გამოდის.

მშობლები, რომლებიც მწვავედ რეაგირებენ ბავშვების ჩხუბზე, ასე იმიტომ როდი იქცევიან, რომ მათ ძმურ სიყვარულს უფრსობებიანი, არამედ, ვერ იტანენ ხმარს და დაუმორჩილებლობას.

და მაინც, რაც უფრო დაუყოვნებლივ ჩაერვინან მშობლები ბავშვების ჩხუბში, მით უფრო ხმამაღლა აღრიალებიანი ისინი

შემდეგი ჩხუბის დროს.

ყველაზე გონივრულად მოქცევიანი მშობლები, თუ ისეთ სახეს მიიღვენ, ვითომც არც არაფერი ესმით და ვერც ვერაფრის ხედვენ. ამ მოჩუბებებს ერთმანეთს მოაკლებენ და მხოლოდ მაშინ, როცა ბავშვები დამშვენივრდებიან, აღინტერესდენ ჩხუბის მიზეზით.

სწორედ ასევე არ უნდა მივიანყოთ დიდი მნიშვნელობა ბავშვების ჩხუბის გარეთ – სხვა ბავშვებთან (ცხადია, მათ მეგობრებთან), მაგრამ თუ ბავშვი ხშირად ჩხუბობს მათთან, ვურადლება უნდა მივაქციოთ ამ აგრესიულობის მიზეზს.

ადვილი შესაძლებელია, რომ მშობლები ჩვენი რჩევები გარეშეც მოქცენენ, რადგან ბავშვი, რომელიც შინ და გარეთ სულ ჩხუბობს, არ ვიჯერებთ, მისი საქციელი ნეგატიურია და მას ყურადღების მიქცევა ესაქირიება.

როგა ბავშვი თავს კლავს ურჯახს

ხდება ხოლმე, რომ ერთი წლის ბავშვი ნამოღვანა თავისი ხანოლიმ და თავს კლავს ურჯახს. მშობლებს, ცხადია, ასეთი საქციელი ამინებთ, რომ არაფერი ვთქვათ მიმუხე-ბავშვმა არაფერი დაიხიანათ. მიუხედავად იმისა, რომ ეს ხან მოვიხე წელი და მეტიც კი გრძელდება, თითქმის არ ყოფილა შეიძლება, პატარას რამეც დაეზიანებინოს.

ფსიქოლოგები ბავშვის ფიქრობენ ბავშვის ასეთ საქციელზე. ისინი უფრო მიიჩნევენ, რომ ეს უნდა იყოს ნერვულ-ფსიქოლოგიური გაუნაწანსორებლობის შედეგი, რაც სხვა რამითაც ვლინდება – ბავშვი მოიხიხვს, რომ კარიონი, ნანა ვულნრობი, გუნს თითს, სანახს, ზოგჯერ მასტურბაციათაც მიმარბავს.

ეს ყველაფერი დაწლის ნიშნებია. შეურნალობა იმაში გამოიხატება, რომ დასაძინებლად დაწლის პროცესი რაც შეიძლება, სასიათოფრო იყოს ბავშვისთვის. ზოგი კლინიკური შემთხვევის ანალიზი გვიჩვენებს, რომ მსგავსი საქციელი გამოწვეულია ბავშვის შეგრობებით, რომ მას აკლია დედის აღწრის, სითბო, ყურადღება, სიყვარული.

აღან ფრომის ნიენის „აწანი მშობლანისათვის“ მიხედობ

მკურნალობის ეფექტურობა დამოკიდებულია ფიტოთერაპიული საშუალებების ინდივიდუალურ შერჩევაზე. ვასათეფსიწინებუთა კენჭების შემთხვევაში, ოღონოზა და მდებარეობა, თუმცა ენტაგეშოლის წმადის ახასიათებებს აწნებს. ჰაზმურბა და აწნათობობობა, რაც მოთავრია, ხელს უწყობს ორგანიზმის დაქვეითებული იმუნიტეტის გაუმჯობესებას.

ქ-წა ნიენის დტოვა იტრბავს დაავადებების სამკურნალო უმარეო ჩანაწერი და რეცეპტი. ნუნუს ვადწყვეთლის აქვს მისი სამეცნიერო-პრაქტიკულ საქმიანობას შუეთაისი ნადღის ბუშტის, დღმდისა და თირკმლის მწვავე ქრონიკული დაავადებების დღმდისად მთოღვებითი მკურნალობა. დღმდისათვის მდღმცინაში მეტად პრბლემურია ორგანიზმის დღმდისური (ქოლესტერინული ცვლა) და იმუნური თვისებების მოწმა, დნიშული პრუპარატის ფართოდ დაწრება მდღმცინაში ამ პათოლოგიების გაწონასწორებასაც შეუწყობს ხელს.

ქ-წ ელენე სხვა რომ არაფერი ექვეობნება, შეილებიც იკმარედღენ მისი სახელს უკედავსაყოფად.

ღვდასავით დარბაისელი, მომხილავი გარეგნობის, სხვისი კორ-ვარამის გაზიარებელი, უაზგარო და კეთილშობილია ნუნუ მურმანისშვილი, როლოც ექში და როლოც პიროვნება. მეუღლე ადრე გარდაეცვლია, სამი ვაჟი ჰყავს, ერთი ექშია, ბუბაისა და დღმის გზის გამგრემებელი, ზანა ფანასკრტველის პატივსაცემად მისი სახელი დაარქმეს.

...ელიკის ვაჟიშვილი – ვითრეც მურმანისშვილი მხატვარი-არქიტექტორია, მოსკოვში მოღვაწეობს. მსოფლიოს რადღმნიშ ქალაქში მოეწყო მისი პერსონალური გამოფენა. დანახანია, რომ საქართველოში ნაკლებად იცნობენ ასეთ საინტერესო ხელოვანს. ვითრეცის პირადი მშვენივა ქმნითა ამერიკის პრეზიდენტსაკვან რინალდ რეიგთანაკვან და მისი მეუღლისგან, ყველა მის პერსონალურ გამოფენას დიდი აღიარება ხვდა წილად. აღწეს მოსკოვში წვენი თანამეშაველ ერთობ საუკეთესო რეკლამებორად ითვლება.

წვენი ეს არ გვიყვრს – კარგი ღვდა და მოქალაქე დაღაც ღირსეულ შეილებს გაუწრდის ქვეყანას.

ჩვილ გავუმთა ხსენსა და გავუმბაღის პრობლემაზე გვესაუბრება თბილისის ჩვილ გავუმთა ხსენს დირექტორი აბოანდო ბაგუშვიძე

● ჩვილ ბავშვთა სახლი

გახსოვთ, აღბათ, ის ავიოტოტი ამ რამდენიმე წლის წინ, პაეშთა ხალხურადრეოთა ვაშუღაღის თითქმის უმართავ პრეტენსიის რომ მოეცა... მირადღებულმა ხალხურადრეოთა ვაშუღაღელმა სპეციფურმა საეკერტებმა ირასამდე ბავშვის გაზოღება მოსწრეს. სად მეყის საქართველოს ვასაშუღებელი ბავშვები, ბაშინ, როცა ბავშვ ჩვეს უშუღაღოთა ირასი უნდა და არასამთავრობო ირგანსაშუღებდნენ. ამას თავისი ხაყოფიერ გამოიყო. ამჟამად ავარ ზღვის ასე მათ-ხარად ხალხურადრეოთა ვაშუღაღება, პარალელურმა დაამტკიცა კანონები: შვილად აყვანის (1996 წ.) და შვილობილად აყვანის ასე ვაყოღაგებენ (1999 წ.). მკერად დაიხუტა ის, ვინც კანონს არ შესრულებს.

მაგრად მთავარი პრობლემა, რომ ჩვეს ქვეყანას უმარავი იბოლი და მშობლეთა მშრუნელობის მიუღებელი მართა მეყის (გახული წლის მონაცემებით 10000-მდე), კლავ შუგვე პრობლემად რჩება. რა ვეღებლეთ ამ ბავშვებს?

● მონანდა აღვიშვილი

თბილისში 1960 წლიდან ფუნქციონირებს ჩვილ ბავშვთა სახლი, რომელიც 100 ბავშვზეა ვაყოღელი და ემსახურება როცა ირც განხილულ, ასევე ნერვული სისტემითა და თანდაყოლილი სიმანხრეებით დაავადებულ ბავშვებს.

ჩვილ ბავშვთა სახლს ეკვე თხოთმეტი წელთა ხელმძღვანელობს ბ-ნი ავთო ბუგუტეშვილი, რომელსაც რამდენიმე კითხვით მივმართეთ:

— ბ-ო ავთო, რამდენ ბავშვთა დღე-საღეთს ჩვილ ბავშვთა სახლში და ვინ ემსახურება მათ?

— ამჟამად ჩვენთან 4 წლამდე ასაკის 108 ბავშვაა, რომლებიც მალღკვალითი (კუვირა, გულისმხმერი მედიტრები, აღმზრდელი, მეღებები, მასაჟისტები, მიძეუბნი და სტრიალებენ თავს. აქვე მოქმედებს კლნიკო-ბიოლოგიური და ბაქტერიოლოგიური ლაბორატორიები, ფოტო-კანონები.

— საიდან ხელბიან ბავშვები თქვენთან?

— ჩვილ ბავშვთა სახლში ძირითადად მართხილთა, ავადმყოფი და პატმბარ მშობელთა შუღელი, იბლები, ქუჩაში ნახივები, თუ, ავადებულთა და ხელწერილობით საშუღამოდ დატრეებულთა პატარები არიან, რომლებიც სამი წლის შესრულებისთანავე აღზარდულად წყნითისა და სუბამის ბავშვთა სახლებში იგზავნიან; ხოლო ნერვული სისტემითა და თანდაყოლილი სიმანხრეებით დაავადებულ ბავშვებს ითხინ წლიდან კასპის რ-ნის სოფ. ახალქალაქისა და სენაკის ბავშვთა ფსიქონერვოლოგიურ ლისანსერში ამწესებენ.

— ვინ გეზმარებათ პატარების მოვლაში?

— 1997 წლიდან ჩვენთან თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პედიატრისის და მოზარდთა მედიცინის კათედრა (გამეც პროფ. ჯიანამან ფაღავა) თანამშრომლობს. იმ ადს აღზარდებს, რომელთაც სტაციონარული ეკურნალბა ესაკორებეთ, ქალაქის პ-1 კლინიკური საავადმყოფოს ბავშვთა განყოფილება ემსახურება.

— ბ-ო ავთო, სიმართლე გითხრათ თქვენთან ასეთი პირობებს არ ავლდობ, მიწერილობული ვეო, ახალგაქმობიტებული კორპუსი, სისუფთავე — ვისი წყალბაა

ეს, ვინ გაფინანსებთ?

— ჯანდაცვის სამინისტროს უნდა ვუმაღლოდეთ, რემთოციც წლიდ მათი დამსახურება. თანხის კი ბოჯეტდანი ვილები თვეში 21000 ლარის ოდნობით, რომელიც აბრიდინად რეკულდარულად ვეკველავ.

— ჰუმანიტარული დამხმარება არ ხელბდობ?

— წლებთა არაფერი შემიშულა და თუ შემიღის, ისიც ზვავში წვეთითა. ირგანისხაცია, რეულურად რომ გვეზმარება, ქ-ნი ნახული მეგარდნამის საერთაშორისო ირგანისხაციათა, კიდეც კემინიაში მყოფი ჩვენი კანერული ორკეტები (აღმინისტრატორი ბ-ნი ვია ქობულაშვილი), ხორცისა და რძის მრეწველობის სამინისტრომ მოგავიღოდა საკმაო რაოდენობის პროდუქცია.

— ბ-ო, ავთო, ვიცი, რომ ზოგი დღეს წელიწადში ერთხელ თუ აკითხავ შენსასეთი დედის თოლის, ბავშვის ვაშუღება ხომ არ ხელებ?

— ჩვენთან ბეერი მარტოხელა დედების შვილითა, ბავშვების შენახვა რომ უფითი და, პირობების ვაუმჯობესებისთანავე, მაკეით. ზოგი ავადმყოფობს ამ ვნის ფული არა აქვს ზმინად რომ მოეღოს, მაგარომ იმას რა ვუყო, ურნამ რომ მოუღებოთ მოგდებულ ჩვილს, მე კი ვაშუღების უფლები არა მაქვს, რადან მშობელი უზხოუკვლილად ვაკარგულედ უნდა ითვლებოდეს და ოჯახში ორი წლის მანძილზე მის შესახებ არაფერი იცოდეს. ხომ წარმთავდენიან და მშტები უნდა მეავდეს, ასეთ ხალხს რომ უხლით, მარტო შარშან ამის გამო 27 ბავშვი პერ გავაშუღებ.

— მოარული მხების მიხედვით, ჩვილი ბავშვები სამშობარობდნანვე შუღლებიან და თქვენთან მშობლილ ავადმყოფები აღწავნა...

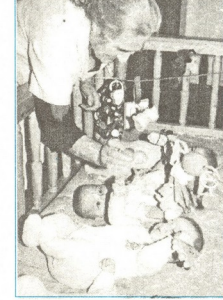
— სამშობარობდნ ჩვილის ვაშუღებთა დღეს კანონით აკრძალულია. თუმცა ადრე ნებისმიერ სამშობარობისა და საწკრნალო დაწესებულებას ჰქონდა ამის უფლება. ახლ ჩვილები ჩვენთან ვაშუღებთ და მარტო შარშან 62 წლითა ვავაშუღებ, წელს — 30.

— ხალხი რომ სხვაგვარად ამბობს?

— იცი, თუ სადმე კანონი ირღვევა, უნდა მიხიბინ კიდეც. მე კი აბა ამას ვინ გა-

● ავთო ბუგუტეშვილი

● ჯანმრთელი ბავშვები

სიყვარულით გასცოხლავული

დრო ყველაფერს ატყობს თავის მსახურად ხელს. ორი რამ თუ გადაურჩება იაკარქმანს – სიყვარული და ხელოვნება. სწორედ სიყვარულის და ხელოვნების შეიქმნე მიზნად აკავი ხორავას სახელობის მსახიობის მსახიობის სახელით პოლიტიკური ვაერთიანება ახალი საქართველოს ქალთა საკრებულომ.

იმ დღეს ღვანდომისად ქალბატონმა – საქართველოს ხალხური სიმღერისა და ცეკვის ანსამბლის ყოფილ მოცეკვავებს მალვინა დიდიანს, თინა გომარეთელს, ნინო უნაფიქოშვილს, მარლოტა ბარამიძეს, ქვარა ბოჭორიძეს მიავეს კა-

სცენაზე რიხიანამა უმანოვლებმა ათობარტანავს მწვენიერი ქალბატონები, ისინი, ვინც საქართულო ხალხური სიმღერისა და ცეკვის პირველი თაობის ანსამბლი ცეკვავდნენ. ასაკის მიუხედავად, თანამედროვე გრაფიკა

რატონის ძალისხმევით შექმნილ ანსამბლს. ობის სილუეტები და მანინგ ხალხის. სულ მალად ახალგაზრდები გასტროლებზე დაბრუნდნენ ქალაქების, პოსტლებში, სასრებში.

რამდენჯერ, – გაიხსენა ჩემთან საუბარში ქორეოგრაფიული შელოვნების მოღვაწეთა კავშირის საპატიო წევრმა მალვინა დიდიანმა, – უცხო ქალაქში ჩასულს სასტუმრო დანერგული დაგვიხედავდა და დამეცხენაზე ან ღია ციქვმ გავითიხებია.

მეგრამ ახალგაზრდები ვიყავით, ყველაფერი იოლად გადაგვიქონდა, რადგან დარწმუნებული ვიყავით, ხალხს ნამდვილად სჭირდებოდა, სიმხმევებს შამბტანდა ჩვენი ხელოვნება.

რამდენჯერ სიამოვნებაში ორივე ფუნქციონირებდა ვარისკაციის თვალში სიხარულის ცრემლი დაგვიჩინებდა, ჩვენმა ცეკვამ რომ მოგვგვარა, უკან დაივიწყებოდა.

ხვედითო? კენისზეგამდე ჩავსულყვართ, მთელი ბალტიისპირეთი მოგვივლიდა. ერთხელ, მუწობამ რომ ვერ ვიპოვე მავურებელი, კონცერტი სტადიონზე გადავიტანეთ. ხალხის სიხარულს სასურველი არ შექმნა. მაშინ ასე მოვუქციეთ ჩიხებით და ქართული კაპებით გამოვივით სტადიონიდან და სასტუმრომდე ფერხულს მუსიკით და იმპროვიზებული ცეკვით ნამოყვადით. მთელი ტალღის ტაშმ გვიკრავდა.

● თინა გომარეთელი და ვახტანგ ნინია

● ნინო უნაფიქოშვილი-ვიფიანისა

რამდენი გავიხსენო! ანსამ-

სურათები ქველი ალბომიდან

● ნინო უნაფიქოშვილი (მარცხენაზე)

● მარლოტა ბარამიძე

● ქვარა ბოჭორიძე

ბლში ჩვენი ყოფნა ხომ თითქმის მთელი ცხოვრება. ზოგმა ჩვენი მამა გვძლივ ამ ანსამბლში პპოვა. ომის გზებზე ასე თავგანწირული შრომისათვის თითქმის ყველა ჩვენგანი მუდღეობითა და საპატიო ნიშნებით ვართ დაჯილდოებული. თუმცა, პენსიაზე რომ მივდა საკმე, მითხროს: ვერ ვერა და 2001 წლიდან აუცილებლად დაგვინიშნაოთ. იმედის საკმე!

ამ ქალბატონების ბიოგრაფიები შეგანდა ერთმანეთს, რადგან მთავარი თითოეული სახატინათვის ქართული ქორეოგრაფიული ხელოვნების სასამურო იყო. სხვა ყველაფერი – მთერე პლანზე.

გავესალათ თითოეულ მათგანს: **თინა გომარეთელი:** ორ ათეულ წელზე მეტი ვემსახურე ქართულ ხელოვნებას. 1941-დან 1966 წლამდე მუშაულისაინ. ესტანე ნინიქითაინ ერთად სიმღერისა და ცეკვის სახელმწიფო ანსამბლში ნამუშაინ მოცეკვავე ვიყავი. მიღებულნი მაქვს კონკურსის დაურეატის ნოდება. ემონილოდობი მოსკოვში ქართული ლტერბატურისა და ხელოვნების დეკადში.

მონიქებული მაქვს რესპუბლიკის დამსახურებული არტისტის ნოდება. **მარლოტა ბარამიძე:** ვახურებელი ომი იყო, სკოლა რომ დაეანთავრე და სიმღერისა და ცეკვის ანსამბლში დავინეე მუშაობა. ათი წლის შემდეგ სუბმივლდებთან ვაბედედი და სახლგარეირთის მრავალე ქვეყანაში ვიყავი გასტროლებზე. შრომა დამიფასდა. ვარ დამსახურებული არტისტი და მედლები ვაკვლიერ.

ქვარა ბოჭორიძე: მიეპაღვითა ოლიმპიადიტიდან მივედი ქორეოგრაფიაში. ჩემი მუღელე ანსამბლის წევრი იყო და ერთად უფრო გვეადვილებოდა მუშაობა. მოსკოვის ფილიალის

იურიდიული ფაკულტეტი უკლები ენაბელები, მაგისტრატის ცხოვრებაში მთავარი ცნება იყო.

ნინო უნაფიქოშვილი: სკოლის დამთავრებისთანავე მივედი ანსამბლში. 10 წელი ვიცეკვე. დამავიღოლევის მუდღეობით. შემდეგ უცხო ენათა ინსტიტუტში დავამთავრე და დღეს უმადეკა-მთოვრებად ვმუშაობ. ცეკვის სიყვარული დღემდე არ გამწუნებია. ეს ალბომი ვანო ბაგრატიონის დამსახურებაა.

ნინა კალანდიაძე: მუხებდარე-ხე საბატოში მიწებით ვერ მომრძანდა, მაგრამ მისი ბიოგრაფიკი არ განსხვავდება ანსამბლის დანარჩენი წევრებისაგან – ცეკვით ვანელო დღეს ასე ვლამაზად მოსავინარო ყმანვილქალობა.

აი, ამ ქალბატონებს მუხებდა ასე თბილად ხალხით და ვეკვადლებით სავსე თვალები. კარგად თქვა იმ საღამოს ერთ-ერთმა ონიქოშვილმა ილია ხუციშვილმა: «მალაბ კარგია ვეუბნებოვანი, არამეუღლებოვია ალა პუგანოვკი, მაგრამ ჩვენ გვეყავი რჩეული ადამიანები, რომლებიც დღემ მოვრძებინას და სიყვარულით ღირსინ არიან».

სწორედ რომ სიყვარულით და მოყვებით სუნთქავდა სცენა და დარბაზი. საღამო რომ ასეთი გამოიყვანა, ყველასათვის სიყვარული უკომპრომისო მარკო კვალაიშვილის დამსახურებაა, რომელიმაც არამც თუ სცენარი დანერგა და მთელი სულისი «დირიგირი» გახლდით სრულიად უანგაროდ, არამდე მოცეკვავებისაღმი მიღწენილი სიყვარულით სავსე ღუქებზე დაღწერა და მათთვის ფაქიზ და ღამაზ საშუქებზე ირწუნა, თვითონ კი წრდღობი დგომა არჩინა.

ესეც ხომ სიყვარულია.

ემზარ კვიციანი

საზარელი სიზმარი

ღმერთო, ნუხელი მქონდა რა
 ღამე,
 ევლარ ვისენებ, გამგულა რალამ,
 რა ცეცხლი მასვ, არ მომასვენა
 ჩავლევდი და ამწვარმა ხახამ,
 ვიქვი, აღასრულოს ბარემ ქაღილი
 სიცილიმა, აღვეებულმა აღამ,
 აევად მზირალმა და სახილევლმა,
 მგლისმადიანმა და აფთოსისახამ...
 ატრიალებდა ნალმა-უკულმა,
 მდინარეს ცალი მიჰქონდა ნალა,
 მოცელილს ახლაც მაცრემლებს,
 რაც რა
 ყურმა ისმინა და თვალმა ნახა.

ამას ვხსენებ

ღამეს ვინ დამშვიდობოს
 ვინ მიგვებს დამლას,
 ქარის, მწგრეველის, გრიალმა
 შუბლი ვის გაუვარდლოს.

ცა, მინავ, ვინ გვეყოლებათ
 ჩემდარი მოსიმღერე,
 თვითონაც, რომ არ ვიქნებო,
 რა მემეგლება მერე?!

ბავშვობის დროინდელი სურათი

დაქანებს ყვითელ ფოთლებს,
 ქარვისფერი ქარი ქრის,
 ბროლი აბრიალდა ბრაზზე,
 დამლევიან ნოემბრის.

იმ ხეების მადვეს ხუნდი,
 დღემდე იმავე წყაროს ვსვამ,
 არ ხუნდება ის სურათი,
 ერთხელ რო ვიხილე ყრამა.

ბაუჩინარება

მოძრავ ლანდებს ერკინება
 ღამის შავი სარე;
 თუ სიბნელე გასურდეს, თავი
 დეკემბერში ჩარგე.

მდინარის ცივ შლამში უნდა
 ჩარჩე, ჩაიწურთო;
 აიცილიო ყველა ჭირი –
 სიცხე, ხველა, სურდო.

შეშლული მნათობი

მოსრილვე ვარსკვლავო,
 მჭრელს რომ გავხარ აღმასს,
 მისლში შუალამისა,
 სად გექებოს თვალმა.

შენსას ვლოცავ მე ციასს,
 ოკეანის ნეითი,
 ვიდრე შემომტრეცია
 გარსი გასაცვეითი.

საა მარჯვენა

ღამის ცაზე რომ ბრწყინავენ,
 მენც გსურს, თვალნი მიაწათი,
 თქვა, ვისრუტავ იმ ვარსკვლავებს
 თავის ფესვებიანადო.

დაცვარული მნათობები
 მაღლიდან რომ დაცეკვირან,
 ღამის ხავერდს გამოიმული
 ბრონეულის მარცვლებია.

მწოლიარე

(დაგვიანებული სიზმარი)

არ გავდი სულთ ავადამფოს,
 არც გეტყობოდა ჭლები,
 ტახტს, ნაქანებულს, დაგხედე,
 ნუხელ შემოგიწიქი.

გაისმა ცხელი ჩურჩული:
 მო, რა ხანია, გეტბე...
 მკლავი მომხვიე, საბანიც
 თითონ შემომიკეცე.

მომენდე, მნახე ნამხდარი,
 ნუხდი: ცრემლები გდიან...
 ჩავემხე, ევლარ გითხარი –
 შეგხედი სახუხად გვიან.

წყურლის დამლამ დამალა
 და გამათავა ღამის...
 ნამება იყო გათევა
 ამღამინდელი ღამის.

ნაპარტი ზარღვი მიცვალაპულის ოთახში

ქსოვილს ყვევილი უხდება,
 ადამიანმა იცის,
 ისიც მრავალჯერ იწვინა,
 ცრემლი რომ მოსდევს სიცილს.

სული წნავს ფერად-ფერადებს,
 მხრებს გინდ ეწინოს ჯვლო,
 რანამს მიწიდი იცვლება,
 შენც უნდა შევიცვლო.

გინდა დღაშიანს გადალაპრო

შეგაჩერებს რომელი
 მლი და იარდი,
 უსანყოლო საყაროს
 მისტო გათარდი.

მხოლოდ ამის შიში გაქვს
 მოშლილს, გულმონენ კილს, –
 ვაპთუ ფეხნი დანყვიტო
 ვარსკვლავების ძენკვი.

სულ ასა იყო

გვიან შემოდგომის ღამე,
 მოსასხამით, ნოტიოთი,
 ცივი სუნთქვით, გამთობავით,
 შავ ფანჯრეთთან მოდიოდი –

რათა მეთქვა ბნელ გრილზე:
 ეს ქარი რამ გადარია?! –
 და მეფიქრა შემიხებულს:
 მთებში უკვე ზამთარია!..

ქარსიცხა

თავბრუ დამეხსას – აღვისხის
 ერთი შერხევა კმარის,
 მოწნედა სიგრილე ფოთლებზე
 გადაბრუნელი ქარის.

რამდენის მზერა ჩამქარალა,
 რისი ვარ მოიმედე,
 დღე მოვა, ვერც მე შევხედავ
 მზითი განათებულ კედელს.

მოდანხა ბავლისას

დალბერე ერთხელაც,
 ნიავე-ქარო, გრილო,
 ავარდნილი მადრევის
 მიყვარს მამარლოლო.

მემხელემა გაგმორდე,
 ფეხსაც განზრახ ვითრედე,
 დამედიე, ჩანჩქერო,
 ტანი გიგამძობს ვიდრე.

ნათელა ონაშვილს — შესანიშნავ ფილოლოგს, სწავლულს, საბავყო შვილის დედას — საშინელი უმბღურება დაატყდა თავს. მეგობრის ქორწილში წახსული მისი ვაჟიკაცი ბრმა ტყვიის მსხვერპლი გახდა.

წიგნის წახასტიყვიაობაში, რომელსაც „ვოლგა“ ჰქვია, ქნი ნათელა წერს: „შვილი ტკივილი, შვილი ტანჯუე, შვილი ვაებამ... ღმერთმა ქნას, მე უფრო ადრე მოვიდე შენთან, მაგრამ თუ მაინც მათ მომასწრეს შენს სამოციუნელში, მიიღე იმისი, როგორც ერთი მუჟქში მომწყვდეული ჩემი მითრიოლავრე სული, ასე სასოებით რომ ელტვის შენთან მაღე შეხვედრას!“
ეს ლექსები — დედის ცნებლებია.

ნათელა ონაშვილი

X X X

რარაც მაწამებს, შვილო, სულის ღია ჭრილობა, რა შუქი ედება ჩვენი უბაღლო დედაშვილობას!

მაგრამ დაბრუნდა წუთისოფლის ჩარხი უკულმა და ჩვენი ზეცა გადაადარა შუაგა უკუნისა.

შენ საამქვეყნო ტვირთი მოგხსნა ბედმა აეგულმა, შენ ჩემს საფლავთან დაიხობე სიმწრთი მარგუნა.

მოიღ, გაცეკალით ადგილები, მე მანდ დავუკები, შენ ჩემს საფლავთან დაიხობე სიმწრთი მარგუნა.

ისეც ცოცხალი დაუბრუნდი ცოცხალ სამზოოს, შენ სობივე უფალს, სინათლემში რომ აღმაზოოს.

შენ დამიტრე, დაზაფრულმა მამიქ ვრამით, მითრიოლავრე ხელით მოეფერე დიდლებს სამარის.

..... მაგრამ, ვაი თუ, ცეცოდავ ჩემი ხსნის მოიძედე, ამ ჯოჯოხეთურ წამებისთვის შენ რომ გიმეტებ!

X X X

შვილო, სული მექმენება, როგორც ქარში — დილილი, ვაი, როგორ მექმენდება ყოფნა უშენდამილილი!

მზარავს დილის ვათიუნება, ცრემლით უბე ამეკსო, ვაი, როგორ მექმენდება ყოფნა უშენდამილილი!

აღარ შემჩრა ერთი ციდაც შუქი, მზის დანაბალი, ავაიარე ამ ქვეყნიდან ჩემი გუდა-ნაბალი.

შენსკენ მისმობს ზეცის ზარი, სულის საგზალს ვამზადებ, ვუვიარ, როგორც კენტი მგზავრი მიყრუებულ ვაგზალზე.

ღამე თვალებს მიბრიალებს — შმაგი ეშმა, ბეგერი, ვაი, როგორ იგვიანებს ჩემი მატარებელი!

X X X

თუმცა ვედრებით ცამდე ავსულვარ, არ მეკარება ნუგეში ახლის, შენ ვერ იქცევი ჩემთვის წარსულად, რადგან მუდმივად აქ ვულსო ხახლომ.

უფრო და უფრო მყარად მიძირავს შენ ხარების და ცრემლის მორევი, შენ ხარ ტკივილი, რომლის სიმძიმეს მე კერასოდეს ვერ მოუვრევი.

სიცოცხლე ღვთიურ მსჯავრად ვისაშე.

გამოწვდილი მაქვს შენსკენ ხელები, შენ ხარ ვარამი, რომლის სიმწარეს მე კერასოდეს ვერ შეველევი!

X X X

ზეცის ანგელოზთა ქორთის ბზარავს რეჟიემის კილო, შენ აღარ მამასოხობ, თორემ მე სულ შენ გემახი, შვილი!

მივდექ მწუხარების მორეკვს, აღარც თავის დახსნას ცეცხლობ, შენ ვერ მეფერები, თორემ მე სულ გეფერები, შვილი!

ცანს რომ ეპარება შორით ცანდის კუბრისფერი ტილო, მე აღარ გელოდებთ თრიოლითი, ახლა შენ მელოდე, შვილი!

იქნებ ნუგეშია, რაიც სულ მცირე იმედოდ შლილობს, შენ არ გავაწამებს მაინც, რაც მე ასე მტანჯავს, შვილი!

X X X

იქნება, მართლაც, არა მყოლიხარ, მხოლოდ მირაიის სხვის მოკოლიხარ;

იქნებ ოცნების მსუბუქფრთობიანს შენს აკენზე არ დამთენებია?

ვოქვათ, არ გართობდი ფერად მძივებით, ან ტკიბილი ნანით არ გაძინებდა;

როცა ვკოცნიდი, ვით სულწასული, ვოქვათ, არ გიდიდა დედის რძის სუნის;

ვოქვათ, დაღაღული ფიქრით და გარჯით, არ შეეხაროდი შენს ყოველ ნაბიჯს;

რაც მახარებდა ყოველ ცისმარე, თუ, მართლაც, ოდენ იყო სიმზირი,

მაშინ მითხარი, რაღად ინება უფალმა ჩემი გამოღვიძება?!

პაპაო მირიან!

ქრისტეს ხატს, მშვიდს და ფიქრიანს, ამკობს სოხუბე ფერთა, გვედარ, მამაო მირიან, მამაახლოვე ღმერთთან!

წუთისოფელი ამაო აჯოჯოხეთია სრული, შენ დამაჯერე, მამაო, რომ უკვადავია სული!

მომეც რწმენა და იმედი, (სხვაგვარად ყოფნა არ მსურს), რომ იქ, ზეცაში შეხვედლები შეილს, ჩემზე ადრე წასულს.

ეგ შურა სხვის დაუფარავს, მეუღაბნოვს ვადრი, ნუ მომიშალის უფალმა შენი კურთხევის მაღალი!

პოეტის უკვდავებს

ერთ დღეს მოსანავეი ბართი მივიღე. მუშტაიის ბაღში საბავშვო მწერლების წიორ შეთხვევლებთან შეხვედრა გენიოზიდა. შეხვედრას არავითო ცნობილი მწერალი ესწრებოდა: მარიჯანი, ილია სიხარულიძე, მაყვალა მრეკლიშვილი და სხვები. ჩემთვის ეს შეხვედრა დაუცინებია, რადგან იმ გვიცდა-ნი მაყვალა მრეკლიშვილი, ლამაზი ქალი და ნიჭიერი საბავშვო პოეტი. ქალბატონმა მაყვალამ მე დიდხანს ვისაუბრებე. მას ძალიან ჰყვარებია დედამატი - საფი მგვალამ, ჰყვარებია მისი ლექსები, პოემები, მისი პროზა. მისი ნივთები მაყვალა მრეკლიშვილს საჯარო ბიბლიოთეკაში ნაუციობავს. ისინი სულ დაფუთილი ყოფილა. გამიკვირდა და ვკითხვე: რატომ დაფუთილია ნივთები? იმიტომ, რომ მისი ნივთები არ გამოდის, ხალხი კი ეტანება და დროთა განმავლობაში რიგებები დაიხია. მეც მოუთხევი, თუ რამდენი ბროშა-ლა მჭირდება მადის ნივთების გამოცემა-სათვის. იმ დღეს არავითარ კარგ ლექსს მოვიმინებდი. საბავშვო მწერლობა ხომ გახაზუა ავარდის სიკვდილ სკოლა, რომელსაც ვამოხრავს პატარა ცხოვრების დიდ ვაზზე და მაყვალა მრეკლიშვილი და სკოლის დედა სათათვესი. ერთ დღეს ქალბატონმა მაყვალამ დამიკრიბა და მიხივა, იქნებ მათხოვილი დედათქვეზის ხელნაწერი ჩემი ცხოვრების წამუხელე ამბავი? მეც აღარ დავაყოფე და, მოხუცდვად იმისა, რომ ხელნაწერის ოჯახში-და გატანას ვერცხვებოდი, მაყვალათვის გამიჩინა-ლიხი დავაყოფე. ხელნაწერის ნა-კითხვის შემდეგ ქალბატონმა მაყვალამ მომ-ხელა წერილი. ჩემი მიერგანა და მე ზამუ-ნა! უღრესი მადლობით გიბრუნებთ სახე-ლოდენის დედათქვეზის ავტობიოგრაფიულ დღიურს.

რომ ჩავეთვალეთ ჩვენი კეთილი, ყოჩაღო, ღრისეული შიგლი ქართველთა სათათვენი დედათქვეზის!

გულითადად პატივცემით მაყვალა მრეკლიშვილი.

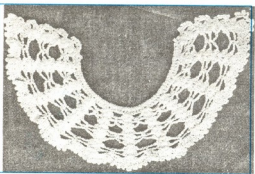
ამის შემდეგ ხშირად ვხვდებოდი ქალბატონ მაყვალას, ვეგვიბოროდი მასთან, ის ჩემი დიდი გულმუხტკარი იყო. მას თავისი პოეტური კრებული გამოეუზანა ჩემს ქალიშვილს სოფიოს წინაწრით: სახსოვრად დიდი ხანისათვის მონაშენებელ პატარა ხელოვანს სოფიოს კაბაქანს. მ. მრეკლიშვილი (სოფიო) აწავაზე იანისტიკა, მე-3 მუსიკალური სასწავლებლის ჰედაფიკო და არასოდეს იხივრებეს ქან მაყვალას ამავეს).

ამბოხებ, სრულქმნილი ადამიანები არ არსებობდნენ, ისინი მოლოდინ მწერლის ფუნჯებით შეიძლება შექმნასო, მაგრამ მაყვალა მრეკლიშვილიმ ნაცნობობამ და ახლე ურთიერთობამ დამარწმუნა, რომ გამონაკლისიც არსებობს. ამ შესანიშნავ ქალში შერწყმული

იყო ყველა საუკეთესო თვისება, რაც კი შეიძლება ადამიანს ჰქონდეს. ერთხელ მაშინდა ბატონი მაყვალა მრეკლიშვილი ტროლეიბუსში ამოვიდა. თვისი სიღარიბისთან მან ყველას ყურადღება მიიქცია. და, როცა დამლაპარაკა, შევამჩნიე, მეც კარგი თვალით მიცქერდნენ. აღბაი იმიტომ, რომ მისი სათითბა სხეულებზე გადადიდობდა. როცა მარტო დავრჩი, უცნებობა ქალმა შეიკიბა: - ქალბატონო, უკაცრავად კი ვარ, მაგრამ ვინ იყო ის დიდებული ქალი? - მოეტი მაყვალა მრეკლიშვილი. - აა ვასავიბა. აგი სხსოვრად ასეთი უნდა იყოს, სხვახარად არც შეიძლება მისი მშვენიერი ლექსების ავტორის წარმოდგენა. იმ უცნობი ქალისა არ იყოს, იხვრადედიტი თუ არა ქალბატონ მაყვალას იმერბობით, რომ შესანიშნავ დაძმობათან გერნდათი საქმე-ცნობილი ქართველი მხატვრის ალექსანდრე მრეკლიშვილის ქალიშვილი, ასევე ცნობილი მხატვარ-კრიზანტიკოსის ალექს კაკაბაძის დედა, პოეტი და მოქალაქე, რომლის ლექსებზე აღიზარდა არავითარი თიობა, იყო მეტსიტყვად თიებდადილი, საწირო, ლამაზი და მშვეილი მოსაუბრე, ისეთი გულუხვი, რომ უკანასკნელს ვაილებდა გატირებულ ადამიანის დასამარგებლად. ქალბატონი მაყვალას ლექსები დღესაც ჩიტების იხივრებებთან ოჯახებში, სადაც კი ბავშვები მონადეგინან და ჩიტების აქტიუკებს პატივებს. მწერი წერდა, წერდა, მუხუნავა მწერი, მომეცაღ წერი, რეზა მეცა ვენერი? ან ქიხია, ქიხა ბარაქიხია, თქმა ვინ იცის არაკიხა? ცაბი ბალოსს კურდელილი, ხოქოს დავას უღელი, ნეხე დებტის იხვი. ნიხებას უსეპანი ციცივი, ნიხეს თიხუ-ლომს კაბაქანი, არ სხრდელა კარაჩია.

რა ავგილიად დანახასხვრებელთა მისი ბევრი ლექსი, ვუძმარატი საბავშვო თქმითა და მსუბუქი თუხრობით. მისი მშვენიერი ლექსებით კიდევ ბევრი პატარა ოიფგამს ენას. კიდევ ბევრ ვერც დაუბადებელი პაიხის მიხსალმება მგოსახსი: შენ გიკალოს, პატარავ, დღლა მშველიებთა. ესა პოეტის უკვდავება.

შაუაზა მამალაჲ

საყელო

საყელო მრავალნაირი ნაყელო შეიძლება მოქსოვოს ათი ნომერი ძაყით. ვაქცნით ერთ-ერთს: ყელის ზომის მიხედვით აკვირეთ დაახლოებით 160-180 თვალს. პირველი რიგი დაბალი ფეხის მოქსოვით. მორეუ კვედა რაიის პირველ და მორე დაბალ ფეხს შორის სამი მაღალი ფეხი მოქსოვით, ერთი პაე-

როვანი თვალს, ისევე სამი მაღალი ფეხი იმავე ადილას, შედეგ აკვირითონ მ თვალს, ნამატი ჩავიდეთ ექვსი დაბალი ფეხის შემდეგ, მოქსოვით სამი მაღალი ფეხი, ერთი პაეროვანი თვალს. იმავე ადილას სამი მაღალი ფეხი, ისევე აკვირითონ მ თვალს ნამატი. ჩავიდონ მ დაბალი ფეხის შემდეგ და ა.შ. რაიის ბოლომდე. შესამე რაიის: ქვედა ექვს მაღალ ფეხს შორის პაეროვანი თვალს მოქსოვით 3 მაღალი ფეხი. ერთი პაეროვანი თვალს. ისევე იმ ადილას 3 მაღალი ფეხი, აკვირითონ 3 თვალს. დაბალი ფეხით ჩავიდეთ ქვედა რაიის მ აკვირებული თვალის შუაში, აკვირითონ 3 თვალს. ნამატი ჩავიდეთ ქვედა მაღალი ფეხის შუაში და ა.შ. რაიის ბოლომდე. მეოთხე რაიის ისე. როგორც შესამე რაიის, მეხუთე რაიის ისე. როგორც მეორე რაიის, მეექვსე რაიის ისე. როგორც შესამე რაიის, მეშვიდე რაიის ისე. როგორც მეხუთე რაიის, მერვე რაიის ისე. როგორც მეორე რაიის, ოლდენ მ თვალის მადეირ აუკვირთონ 8 თვალს. ასევე კვსოვით რა სიგა-

ნისაც გვირნდა. ბოლოდან მეორე რიგი სულ მაღალი ფეხის შეკვდათ. სულ მაღალი რიგში აკვირითონ სამი თვალს, ორ მაღალ ფეხს შორის ჩავაბათ. ვაკვირებთ ვუწეხო. შემდეგ ორი დაბალი ფეხი მოქსოვით, შემდეგ ისევე ორი მაღალ ფეხს შორის 3 თვალს აკვირითონ და იქვე ჩავაბათ. ასე რაიის ბოლომდე.

ქსოვისათვის უნდა ვიცოდეთ ძირითადად მიღებულნი პრობოზის ნომრები:

- - პაეროვანი თვალს
- - ნამატი
- ! - დაბალი ფეხი
- ⊕ - ერთნამატიანი მაღალი ფეხი
- ⊕ - ორნამატიანი მაღალი ფეხი

ლილი ზურაბაშვილი

ანუ

ბარბარე პაღიაური გიორგინა...

ღია ვარილი ჭიკში საყურაბაყრილ კალიშვილს

ქართული ენის განმარტებთ ლექსიკონში სიტყვა კლემს სამინარდოა მოქცეული – კლემს – კლემსილი – კლემსილი. ღამაში ღა დღით მინარდის დამკვეთა ეს სიტყვა, რამეთუ მასთან დაკავშირებული ისეთი მსგებობები, როგორცაა სასწინდელ, მოურძღვარება, უსიყვარულობა. და კიდევ ბევრი სხვა, რასაც სიტყვით ვერ იტყვი.

კლემსილიობა ამჟღავნებს და ამჟღავნებს ქალს თავაში, სახილვადობაში. იგი უსიყვარულო დროდინდ და ზატოში იყო და დღესაც ბევრი სტუმრს ზატოს, ის, ვითხოვსაც მეთრფისა თავაში, თავახშივლილია.

ეწერ ამ სიტყვებს და ვფიქრობ, მაჯანი წაიკითხავს და ვინ იცის, ისიც შეიძლება თქვას, სიტყვა მუხ, რა მოცდილი ხარ, რა ღრის კლემს და კლემსილიობა, მთელა საუკუნე იწერებოდა.

მაგრამ სიმ არის ცნებებში მარადიული დირებულებები, რომლებსაც დრო ვერაფერს აკლებს – სიყვარული, ერთგულება, სინდისი, მეგობრობა...

ჩემი აზრით, კლემს და კლემსილიობა წვენი ერისთვის უკვდავი სიტყვაა. დიახ, ქართველ ქალს სამკაულზე მეტად ამჟღავნებს კლემს.

როცა ქართველი ქალის ამ უკვდავ, სულიერ დირებულებასზე ვწერ, სულაც არ მინდა ვინმე იფიქროს, თითქოს თანამედროვეობის, გზებზე მოდის, წინააღმდეგი ვიყო, მაგრამ მე ზომიერების მომხრე ვარ.

ეს უწრილი მქვს ვაშო დაწერე ქართველი ასული! მე არ ვიცი ვინა ხარ, რა ეტყვი, მაგრამ ერთი ვიცი, ჩვენი ხარ, ჩვენი სასოვადღობის წვენი, ქართველი.

იმ დღეს რუსთაველზე დაგინახე, მაღალი, ამოღლილი, მოაბილური ტელეფონით საუბრობდი. მორიდანვე იტყვებდი თვალს შენი მუხისთვის ახალკობით. მოვახსოვრდა და მეტყურედი, თვალში შენს მუხს მოამბეღული შეგელი (მთავრეულისა ბოდიშს იხილა) და დიშორი ჩემი! ჭიკში საუკუნე ეტყვი, თუ შეიძლება ასეთი კონტრასტი... „საუკუნე“ მთავრე... ტელეფონით საუბროდი, თან ახლავდ იტყურებდი ირავალიც, მაგრამ ჩემს აზრით, სამაგრი არაფერი ეტონდა. გველა შენ გეთრეზა, ბევრი დაგინათ, ზოგი სინახულით, ზოგი სინარღულით, აქა-იქ შენდამი მომარული ბილწი მწერდა მეგობრებ... ერთმა ვამბეღულიც ისიც ვა ჩაიღებარავა: სიტყვა ზატონი არა ვაგოს? მარადილი თქვა, სიტყვა რომელ მამას, მამს, ქმარს მოეწონება ამკვარად ჩანგული ქალი? უკლისტკივილით ეწერ ამ წრილის, არაფერს ვიტყვია, მეს ვინაღლითა ჭიკის გასწავლავდი. იგი თურმე ურთით ისტყურებს, მაგრამ ეტყობა ეს გოგონებია „კულმესტკივარ“ ექიმებს მაინც ნახულებულია.

მე უსუსული ვიგეგმე, ვაქარობდა, რატომ ვამბეღე შენი ღამაში სხელი ამკვარე უსუსუსი დიშორებობისთვის? ქალიშობი სიმ ურველთვის გველაზე ღამაში დაფარული სიღამაზე, კლემს რომ ჭკეია.

მე არაფერი მოთქვამს მუნთვის, არც არავის. მაგრამ ვინმეს

რამ რამე ვთქვა, არა მთინა, ამით რამე შეგვედილიყო. ამასწინათ ბიბამ შენიშნა მისცა უნდნარად ჩანგულ გოგონას, იგი რა უბნუს გოგონა? ბიბამთი, რა „კოიძი“ ხარო.

ამასწინათ ტრანსპორტში შესინათ ღამაში გოგონა შემკვლა ქმართან ერთად. გოგონას თუნი თუნი კაღაღად და ისედაც მოველ მორტები არა ატყვევდა, რომ უხერხული მუსხეღადი იყო.

მაშაგავიტი უნდნად, უტოვრად უცქერდნენ... ქმარს კი ხელი კაღაღებია, ვითომც არაფერიყო. დიშორი ჩემი, ვაგეთქვინ, რამ შეგვლას ქართველი კაცი ისე, ცოლის სიამბეღული რომ არ არიღებს სხეთა ბილწ მწერისა?

ვაძახისღ ჩემი წინაზრის ნაამბობი: ერთხელ წველებასზე თურმე ერთი ბუჩქანი მამაკაცი ქალს ისე ურცხვად უტყურებდა, რომ უხერხული მეტოვრებიც ხადეხა. მქონსქალეულებს სურდა, წყნს თვალის ეს თაქნელ რაბეს ბეღელს. მღიჯი ეკაბარის თურმე მას- ჰინმღობა ბუჩქანი სტყობია...

შენ ჰლბათ იტყვი, ეს წინა საუკუნეში იყო, მაგრამ ჩვენ გველა საუკუნეში მართლები ვართ, გვაქვს ჩვენი ტრადიციები, რომლებსაც გაუფრთხილბა სტრინდება.

საქართველოში ქალის დიდი ზატოციტემის ტრადიცია იყო და ქალიც იმსახურება ამას.

მე ისევ მსწლე ვფიქრობ, ვეებო მისზე მსწლეული საქციელი. იქნებ შენი და მსწლეული უნდნარი მრდამსოვლილი გოგონების ქვეყნის მისზე საქართველოს დღევანდელი ცხოვრების წესობა სემბეღილი. მაჯანში სხელით სიამბეღის ასე რომ ამვეყნი ახალკარდების თვალს. აბა რა ვუწოდო იმ უხსნს ფილანტროფს, ასე რომ მომარულდინე ჩვენი. ან იმ ჰორნორაგოული გურნალ-გუსებობის სიუსეეს, ურცხვად რომ არის გამთყუნილი ვახერებებ? ვამბობთა ვი არავის არბი.

ამასწინათ რადიოთი ვინმეხენი დროულ და საჭირო ვადღებმას ჰორნორაგოული გურნალ-გუსებობის შესახებ, ერთმა ახალკარდინდ თქვა: ეს თქვენივინა, მელი თობისთვისაც მთელეულები, იქნებ ჩვენი თობისთვის არც ითვის მთელეულები...

დიშორი ჩემი, სიტყვა რა არის მისზე, რეთუ ისე წამღაღვენ ახალკარდების სხელი მათიაზურია, ჰორნორაგოული გუსებობის მსწლეულები, რომ ახალკარდობაში მომარულიცაა მოლოდინ? თუ მისზე სულ სხვაგანა სხებანო?

იმ ახალკარდად გოგონაში შენც გხედა, იქნებ შენც მასავით მიხასუსი, ასეთი ჩანგულობა თქვენი თობისთვის არის მთელეულები, ჩვენივინს არაბო...

ვერ დაგუთინებები. უხსნისა, ჰორნორაგოული გველა თობისთვის მთელეულები უნდა იყოს, სხვას რომ თავი დაგინათ, ამას მოთხოვს ეს განმარტობობა.

წრილის დასწავლბის სიტყვა კლემს ვასწენე. რესი ინახილივინს „ბარბარე ბილაჟონის სიკვდილი“ მინდა ვაგახსენე. ვასწენე მინდა ჩამოვარდინბა ქალმა, რომელსაც სიკვდილი თავსე ღვჯა, მუღლქობით ასული კაბა ვაგასტონდა.

სწორედ ესაა კლემს, ქალისათვის სიცოცხლეზე მეთრფისი...

ქალიწარია

ქალიწარია

პარტოზილის პუღიწიწი

მასალად ხაჭირი: 500 გრამი კარტოფილი, 125 გრამი კარაქი, 4 კვერცი, 150 გრამი შაქრის ფუნჯილი, 2 სუფრის კოჯი დაფუნჯილი ფრთხილია, ერთი შწიკვი მარილი, 1/2 ჩაის კოჯი გახეხილი ლიმონის ცედრა, 100 გრამი დანაყილი ნუში.

შიმწადების წესი:

კარტოფილი კანინად გარეცხეთ და შიზარმეთ. გაფეკენით და გაატარეთ ხორცილსაკე მანქანაში. კარაქი კარვად ათქვიფეთ და კარტოფილს დაუმატეთ.

დუმული 200 გრადუსამდე გაახურეთ. კვერცხის გული და ცილა ფრთხილად დაიცალეკეთ. კარვად აურიეთ კვერცხის გული, შაქრის ფუნჯილი, დაფუქილი ორეხილია, მარილი, ცედრა, ნუში და კარტოფილიან მასას შუერიეთ. ბოლოს ცილა ათქვიფეთ ქაფიფით და ისიც ფრთხილად დაუმატეთ ცომს.

ცემწამსაქულ ფორმაზე მოათავსეთ კვერციან კარტოფილიანი მასა და გამოაცხვეთ 1 საათის განმავლობაში ღუმლის შუა თაროზე. შეგარიდეთ. შა პუღიწი დაყიფით ულუფებად და თუფშებზე გადაწანაწილეთ.

ბიწციწი მისწანწანად

ერთი თავი ხაჭვი წვრილ კუბიკებად დაეკრათ, ერთი კბილი ნიწი დაეწაწი. ტაფაზე გავადნოთ 60 გრამი კარაქი და ხაჭვი და ნიწი მოშუშოთ. მიღებულ მასას დაეუმატეთ ნახეკრად მოხარშული 400 გრამი ბრინჯი და 2 წუთის განმავლობაში შორეფით ვშუშოთ ისე, რომ ბრინჯი ქებას არ მიეწეას.

ამეკრად მიმწადებულ ბრინჯს 1/8 ლიტრი თორი ღვინო დაეუმატოთ და კვლავ გაუმდებელი შორეფით აღდუმებამდე მიეფიკვროთ. შემდეგ ნელ-ნელა დაეუმატოთ ერთი ლიტრი მდღვარე ხორცის ბულიწი (შეიძლება „გალიწა ბლანკე“) და კვლავ კარვად უერიოთ. ბოლოს ბრინჯი 15-20 წუთით ნელ ცეცხლზე ასაფუქვლად დაედაფი და დროდადრო უერიოთ.

იმ დროს, სანამ ბრინჯი ნელ-ნელა ფუფდება, 100 გრამი ყველი სახეხზე დაეხეხოთ. წვრილად დაეკრათ 50 გრამი კარაქი. გადმოფიკეთ ბრინჯი ცეცხლიდან (ფრთხილად, არ ჩაიზარწოს), დაეუმატოთ კარაქი, გახეხილი ყველი და ხის კოჯიანი კარვად უერიოთ, სანამ კარაქი და ყველი კარვად არ გადუნება და ბრინჯთან ერთად ერთი მთლიან მასად არ იქეცეა.

წვალში ცოტაიღწი ზაფრანა გავსწინათ და ბრინჯს შუერიოთ. რაიწიწის გარწინად იფუნებენ შემწვარ ღვინოთან, თუქზიან, ფრწეწლიან, მოშუშულ ბოსტნეწლიან და სოკოსიან, თუშეკ თავიწუწლად შეკიწლით დამოეწიწებულ კერძადეკ მიწარეფათ.

პირღიწიწი „წუნწიწიწი“

16 ცალზე მასალად ხაჭირი:

ციმწისთფის: 1 შეკვირა მწრალი საფური, 500 გრამი ფეკილი, 125 მლ. გრამი თბილი რქე, 100 გრამი შაქარი, ერთი შწიკვი მარილი, 60 გრამი კარაქი, 2 სუფრის კოჯი გახეხილი ლიმონის ქერქი, 2 კვერცი, 1 ლიტრი ზეთი.

გულწისთფის: ნახეკარი ქეპა ჯეში, 200 გრამი შაქრის „პურღა“.

შიმწადების წესი:

1. ზეშით მიეკიწებოთ პროღექტებით მოხილეთ ცომი და დადეთ ასაფუქვლად. შემდეგ კარვად ჩაწილეთ და 20 წუთის განმავლობაში კვლავ აცალეთ ამიწულა.

2. ცომს მიეფიკეთ ძეხვის ფორმა, დაეკრით 16 ნაწილად, პატარა ბურთოწები ფეკილმოეწილ ტილოზე დააწეკეთ 20 წუთით და კვლავ აცალეთ ამიწულა.

3. ზეთი 175 გრადუსამდე გავცხველი, შიგ ფრთხილად ჩაუშეთ ბურთოწები და ზეთი წუთის განმავლობაში შუწიწით ორიგე მხრინად. შემდეგ ქაფქიწით ამიწლეთ და სინზე დააწეკეთ. ზეთისგან რომ დაიწრიტოს.

4. ჯეში ნელ ცეცხლზე შუათებთ და კარვად გაატარეთ სახეხში. მიღებულთ თხელი მასით აავსეთ კულიწარეწილი „მწიცი“ და ჯერ კადე თბილი „ფუნწიწიწი“ ჯეშით გამოტენით. ზემოდან ბურთოწებს შაქრის „პურღა“ მოეყარეთ.

ქურწანლის შეპიწა შეპიწიწიწით რედაქციისაში -
ა. კოსტავას ქ. № 14, V სართოწილი.

რედაქციის მიწანაწილით:
380096, ქ. თბილისი,
ა. კოსტავას ქ. № 14.

რედაქციის
ტელეფონი:
99-98-71

მასალები გავადეცა ასანწობად 12.10.99 წ.
ფურწალი ხელმწიწრიწლია დასაბეღადე 25.10.99 წ.
ქალღვლის ზომა 60X90/წ
ფიწიწური ნახეკმეფ ფურციელი 8. ტრეაწი 700
შეკეწეთა 1191

„იმ დღი საქართველო“

ოცდამეერთე დაბადების დღეს უნდა შეხვედროდა ქეთი ალხაზიშვილი 19 ოქტომბერს. უმშენებლურეს ქალიშვილს მშვენიერების შექმნისა და სიყვარულის ნიჭი უბოძა ღმერთმა. მთლად სიკეთედ, სათნოებად იღვრებოდა გარშემო შოფთათვის. გამორჩეული იყო თავისი ზურმუხტისფერი თვალებით, ეფემერული აგებულებით, შუქით, რომელსაც მისი სული ასხივებდა. ვასილიარი ჰარმონიით ითავსებდა მისი არსება ვიზიერებას, სიკეთეს, მშვენიერებასა და სათნოებას. მართლაც გამორჩეული, სულიერებასთან წილნაყარი იყო.

ონგლისურ ენასა და კულტურას, მთარგმნელის პროფესიას ეუფლებოდა თბილისის ილია ჭავჭავაძის სახელობის დისკალერ ენათა და კულტურათა სახელმწიფო ინსტიტუტში, რომლის კარიც ამ სამიოდე წლის წინ შეიღო. წარჩინებული სტუდენტი საოცრად გაახარა იმ ფაქტმა, რომ წლეულს ინსტიტუტი ენისა და კულტურის სახელმწიფო უნივერსიტეტად იქცა. ძალიან მოსწონდა თავისი ძლიერი ჯგუფი, თვალგაბრწყინებული მესაუბრეობა თავის პროფესორ-მასწავლებლებზე, მეც ხომ ერთი მათგანი ვიყავი, რომელიც ვამაყობდი მისით, არა მხოლოდ როგორც სტუდენტით, როგორც მხატვრითაც, ჭეშმარიტი შემოქმედების ძნელ გზაზე შემდგარი ხელოვანი.

ტყუილად არ მითქვამს, მშენებრების შექმნის ნიჭი უბოძა-მეთქი ღმერთმა! სახვითი ხელოვნების ნაირგვარ ფანრში განახსენულა ეს ნიჭი ქეთი ალხაზიშვილმა როგორც ფერმწერმა, გრაფიკოსმა, დიზაინერმა. მისმა შესანიშნავმა გამოფენამ, გასულ წელს ქარვასლაში რომ მოეწყო, პირველ ყოვლისა, განგვაცვიფრა და მერე უზარმაზარი ესთეტიკური ტკბობა მოგვანიჭა ყველას, მისი გამოფენის მრავალრიცხოვან დამთვალერებულს.

ქეთის ლამაზი სულის ამ გამოშხურებამ აღტაცებაში მოიყვანა მისი პედაგოგები, ვინც აქამდე არ იცნობდა მას, როგორც შემოქმედს. გამოფენას სტუდენტური დღეებიც დაემთხვა და ენისა და კულტურის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორმა, პროფესორმა იური მოსიძემ ქეთის აქამდე თვალუბით დანახული სამყარო თავისი კაბინეტის კედლებზე გამოფინა, ხილი პრორექტორმა, ჩვენი უნივერსიტეტის გამომცემლობის - „ენა და კულტურის“ დირექტორმა, პროფესორმა გურამ ლებანიძემ, მაშინვე შესთავაზა სამომავლოდ გამოსაქვემი თურნალების მხატვრული გაფორმება. როგორ გაიხარა!

„რა შეიძლება იყოს ლამაზი? საგანი, სული თუ სხეული?“ - ქეთის უბის ვიწვანკა შემოინახა ეს მარადიული კითხვა, რომელსაც მხატვარი აქვე უპასუხებს: „ჩემის აზრით, სილამაზე ჩაუწყვდომელი სიღრმე და უიდეგანობაა, რომელსაც გინდა ჩასწვდე, დაეწაფო, მაგრამ ახლოს არ მივიშვებს, თუნდაც მივიშვას, მიკარების შეგეშინდება, რადგან იცი და ხვდები, რომ ეს ბედნიერება წამიერია“... გოეთეს შემახილის სიღიადეც იცოდა ქეთიმ: „შენრდი წამი, შენ მშვენიერი ხარ!“ ქეთის შემოქმედების აღმქმელი გრძობაა, რომ ბედნიერების მრავალი წამი შეუგრებია შემოქმედს, ოღონდ ღრმად გვაფიქრებს სვედა და კაეშანიც, ბევრი ნახტობს ლაეტმოტივად რომ ცქეულა, იქნებ სწორედ ყოველდღე წარმავლობის ნაიფხილვის გამო?! „კაცობრიობა სილამაზის მონაა, მაგრამ მისი დანახვა არცთუ ისე ბევრს შეუძლია“, - ქეთის ამ ეჭვსაც აქარწყლებს მისივე შემოქმედება. იგი უდავოდ იმ მცირეთა რიცხვშია, რომელთაც შეძლებს დანახვა, ჩვენი სულების იდენტიფიკაციაც მთაბერეს თავითან ლამაზ, მაღალ სულელთან.

შესანიშნავი ღინვრისტი და მთარგმნელი უნდა დამდგარიყო, შემოქმედის მიმიტ ჭაპანი უნდა ეტვირთა, მაგრამ... თავისთან იხმო ღმერთმა ქეთი!

ნუგეშად დავგიტოვა სულის ნაწილი, ფუნჯის თუ ფანქრის მადლიან მოსძაში, გობელენების ფერთა მისეულ შეხამებაში რომ ჩააქისოვა...

მართლაც! მშვენიერება არ ქრება, მხოლოდ გარდაიქმნება! ჩვენ ყოველთვის დავინახავთ მისგან გამომკროალ შუქს: მართასასვით ან ბროწეულის ყვავილად ამოფეთქებულს, ან გაზაფხულის სიმწვანეში გაყურსულს, ან „ჯვრის ფრინველის“ მტრედულ ლულუნში გაქედებულს.

წამიერად, მაგრამ ლამაზად გაიფელა ქეთი ალხაზიშვილმა თავისი სამშობლოს ცაზე და მწამს, სადაც დავანდა „უფლისა ნებით, იქ დიდი საქარეფეულა, იქ ადარავინ კვლებით“...

სკ 264/5

„ცნობილი თბილი“

„მხილი“

„სიბავჯი“

„საბავჯი პირი ალანგინიპირი“